

Súd: Krajský súd Prešov
Spisová značka: 11Co/17/2024
Identifikačné číslo súdneho spisu: 8323202172
Dátum vydania rozhodnutia: 27. 06. 2024
Meno a priezvisko sudcu, VSÚ: doc. JUDr. Peter Molitoris, PhD.
ECLI: ECLI:SK:KSPO:2024:8323202172.1

ROZSUDOK V MENE SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Krajský súd v Prešove v senáte zloženom z predsedu senátu doc. JUDr. Petra Molitorisa, PhD. a členov senátu JUDr. Branislava Brezu a JUDr. Milana Majerníka v sporovej veci žalobcu: npráp. A. B., nar. X.X.XXXX, bytom C. XXX, zastúpeného: Advokátska kancelária prof. JUDr. Ján Klučka, CSc., s. r. o., Ku potoku 4, XXX XX D. – E. F. Myslava, IČO: 54 725 542, proti žalovanému: Slovenská republika, v mene ktorej koná Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky so sídlom Pribinova 2, 812 72 Bratislava – mestská časť Staré Mesto, IČO: 00151866, o zaplatenie nemajetkovej ujmy vo výške 5.000,- eur, o odvolaní žalovaného proti rozsudku Okresného súdu Humenné č.k. 6C/50/2023-103 z 23.1.2024, jednohlasne takto

rozhodol:

Potvrdzuje rozsudok súdu prvej inštancie vo výroku I. a III.

Žalobcovi priznáva voči žalovanému náhradu trov odvolacieho konania vo výške 100 %.

odôvodnenie:

1. Okresný súd Humenné (ďalej „súd prvej inštancie“ alebo „súd“) napadnutým rozsudkom rozhodol, cit.:

„I. Žalovaná je povinná uhradiť žalobcovi 2.500,-- eur v lehote 15 dní od právoplatnosti tohto rozsudku.

II. V prevyšujúcej časti žalobu zamietla.

III. Priznáva žalobcovi vo vzťahu k žalovanej právo na náhradu trov konania v celom rozsahu z prisúdenej sumy s tým, že o výške trov bude rozhodnuté samostatným uznesením, ktoré vydá po právoplatnosti tohto rozsudku vyšší súdny úradník.“

2. Na posúdenie nároku žalobcu súd prvej inštancie aplikoval čl. 7 druhú a tretiu vetu, čl. 19 ods. 2, čl. 40, čl. 144 ods. 1 Ústavy SR, Smernicu 2003/88/ES Európskeho parlamentu a Rady zo 4. novembra 2003 o niektorých aspektoch organizácie pracovného času (ďalej len „smernica“) a to čl. 1 bod 2, 3, čl. 2 bod 1, čl. 6 písm. b), čl. 16 písm. b), čl. 17 bod 1, 3 písm. iii), ust. § 1 ods. 2, § 85 ods. I, § 85 ods. 2, § 86 ods. 1 a 2, § 91 ods. 1 až 3, § 92 ods. 1, § 97 ods. 1 písm. h), § 122 ods. 3 zákona č. 315/2001 Z. z. o Hasičskom a záchrannom zbore v znení účinnom v rozhodnom období (ďalej tiež ako „Zákon o HaZZ“), ust. § 11, § 13 ods. 1 až 3 zákona č. 40/1964 Zb. Občianskeho zákonníka (ďalej len „Občiansky zákonník“) a čl. 3 ods. 1 zákona č. 160/2015 Z. z. Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“).

3. Rozsudok odôvodnil tým, že žalobca je príslušníkom Hasičského a záchranného zboru SR s miestom výkonu štátnej služby v Humennom a okolí. V období od 11.7.2020 do 10.7.2023 týždenný pracovný čas žalobcu prekročil dĺžku týždenného pracovného času v rozsahu 48 hodín určeného Smernicou EP a R č. 2003/88/ES zo dňa 4.11.2003, a to celkovo 30 krát počas 15 mesiacov. V rokoch 2020-2021

žalobca pracoval na 17 hodinové zmeny a na ne nadväzovala 7 hodinová služobná pohotovosť, v rokoch 2022-2023 pracoval na 16 hodinové zmeny a na ne nadväzovala 8 hodinová služobná pohotovosť. Do služobného času žalobcu v uvedených rokoch nebol započítavaný čas služobnej pohotovosti.

4. Žalovaný je v danej právnej veci pasívne vecne legitimovaný. Slovenská republika, v zastúpení Ministerstvom vnútra SR, predstavuje garanta riadnej transpozície Smernice do zákona č. 315/2001 Z.z., pokiaľ ide o nezarátanú pracovnú pohotovosť hasiča na pracovisku počas jej neaktívnej časti do pracovného času, keďže absentujúca alebo nesprávna transpozícia Smernice EÚ do noriem vnútroštátneho práva je výsledkom zákonodarného a legislatívneho procesu. Ide teda o objektívnu zodpovednosť štátu, ktorá tu existuje bez ohľadu na to, ktorý konkrétny verejný orgán sa porušenia práva EÚ dopustil, resp. ktorý z orgánov by mal povinnosť škodu podľa vnútroštátnych noriem nahradiť. Za dodržiavanie, rešpektovanie a zabezpečenie dodržiavania a rešpektovania práva Európskej únie sú zodpovedné jednotlivé členské štáty EÚ a v prejednávanej veci je týmto zodpovedným subjektom Slovenská republika. Zo samotného rozsudku Súdneho dvora EÚ vo veci G. Fuß vyplýva, že v prípade porušenia práva na dodržiavanie 48 hodinového pracovného času poškodený má právo domáhať sa náhrady škody proti členskému štátu. Žalovaný teda disponuje pasívnou legitímáciou a žalobca teda dôvodne uplatnil nárok na náhradu škody z dôvodu porušenia práva Európskej únie voči Slovenskej republike ako pasívne legitimovanej strane sporu, v mene ktorej koná ústredný orgán verejnej správy, do ktorého pôsobnosti patrí oblasť štátnej správy pre Hasičský a záchranný zbor SR.

5. V otázkach neupravených normami komunitárneho práva, resp. judikatúrou SD EÚ v sporoch o nárokoch na náhradu škody spôsobenej jednotlivcovi porušením práva Únie členským štátom, sa subsidiárne použije vnútroštátne právo pri zachovaní princípu rovnocennosti (ekvivalencie) a účinnosti (efektivity). Zásada rovnocennosti znamená, že vnútroštátny súd nemôže v prípade konania s úniovým prvkom aplikovať prísnejšie procesnoprávne alebo hmotnoprávne pravidlá ako tie, ktoré by aplikoval v konaniach bez úniového prvku s podobným predmetom, čo znamená, že dotknutý subjekt musí mať možnosť uplatniť si nárok, ktorý mu vyplýva z úniovej právnej normy za takých podmienok, za akých by si mohol nárok uplatniť založený na podobnej vnútroštátnej právnej norme bez úniového prvku. Zásada účinnosti - efektivity znamená, že procesné predpisy, ktoré platia vo vnútroštátnych konaniach určených na zabezpečenie ochrany práv, ktoré zakladá úniové právo v prospech právnych subjektov, nemôže byť upravené takým spôsobom, ktorý by výkon práv priznávaných úniovým právnym poriadkom prakticky znemožňoval alebo nadmerne sťažoval. Z uvedeného je zrejmé, že pokiaľ pre takto vymedzenú oblasť zodpovednosti štátu neexistuje špecializovaná vnútroštátna právna úprava, namiesto je využitie právnej úpravy obsahom a účelom čo najbližšej v zmysle zásad analógie iuris a analógie legis rešpektujúc princípy úniového práva. Vo všeobecnosti otázku zodpovednosti štátu za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci upravuje zákon č. 514/2003 Z.z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci a o zmene niektorých zákonov, ktorý v § 4 písm. e) vymedzuje ako za škodu zodpovedný orgán konajúci v mene štátu ministerstvo, či iný ústredný orgán štátnej správy, ak v dôsledku nesprávneho prebratia smernice EÚ alebo v dôsledku nedodržania lehoty určenej na prebratie, vznikla škoda pri výkone verejnej moci v oblasti štátnej správy, ktorá patrí do pôsobnosti tohto ministerstva alebo tohto ústredného orgánu štátnej správy. Zodpovednosť štátu, za ktorý koná zákonom označený orgán je však daná len v prípade, ak existuje nezákonné rozhodnutie, či nesprávny úradný postup, v príčinnej súvislosti s ktorými vznikla škoda. Sporová vec sa týka porušenia práva Únie pre absentujúcu, resp. nesprávnu transpozíciu Smernice do zákona č. 315/2001 Z.z., pretože do pracovného času hasiča sa nezarátava aj jeho pracovná pohotovosť na pracovisku počas jej neaktívnej časti (§ 12 ods. 6 v spojení s § 193 zákona č. 315/2001 Z.z. vylúčil aplikáciu § 96 ods. 2 Zákonníka práce na služobné pomery hasičov). Absentujúca alebo nesprávna transpozícia Smernice EÚ do noriem vnútroštátneho práva je výsledkom zákonodarného a legislatívneho procesu, ktorý je v zmysle § 9 vylúčený z pôsobnosti zákona č. 514/2003 Z.z., keďže za nesprávny úradný postup sa nepovažuje postup alebo výsledok postupu Národnej rady SR pri výkone jej pôsobnosti podľa Článku 86 písm. a), d) Ústavy SR a postup alebo výsledok postupu vlády SR pri výkone jej pôsobnosti podľa Článku 119 písm. b) Ústavy SR.

6. Z paragrafových znení Zákona o HaZZ však nevyplýva, že by služobná pohotovosť hasičov v mieste výkonu služby bola považovaná za súčasť služobného času. Čas služobnej pohotovosti, pokiaľ nedochádza k služobným výjazdom, sa do služobného času nezapočítava a práve v tom spočíva rozpor s právom Európskej únie. Služobnú pohotovosť zákon explicitne nezaraďuje do výkonu štátnej služby, práve naopak, z § 86 Zákona o HaZZ pri nerovnomernom rozvrhnutí služobného času vyplýva, že zákon rozlišuje medzi dĺžkou vykonávania štátnej služby a na ňu nadväzujúcou služobnou pohotovosťou v

mieste vykonávania štátnej služby. Rozlíšenie vyplýva z § 122 ods. 3 Zákona o HaZZ, pretože ak počas trvania služobnej pohotovosti dôjde k vykonaniu výjazdu, až takéto vykonávanie je štátnou službou. Podľa smernice je pracovný čas aj čas pracovnej pohotovosti a pohotovostnej služby, počas ktorej je pracovník fyzicky prítomný na pracovisku a 48-hodinová hranica pre priemerný týždenný pracovný čas zahŕňa nadčasy aj pracovnú pohotovosť. Zákon o HaZZ umožňuje zamestnávateľovi nezapočítavať neaktívnu časť služobnej pohotovosti do služobného času a rozvrhnúť žalobcovi služobný pracovný čas tak, že tento presiahne maximálnu hranicu stanovenú v článku 6 písm. b) Smernice. Žalovaný v rámci preberania Smernice 2003/88/ES po vstupe do Európskej únie nezohľadnil skutočnosť, že pracovná (služobná) pohotovosť predstavuje pracovný (služobný) čas pracovníka. Cieľ článku 6 písm. b) Smernice 2003/88/ES nebol v prípade zákona č. 315/2001 Z. z. dosiahnutý. Vo všeobecnosti platí, že smernica ako špecifický prameň práva Únie vyžaduje od členských štátov, aby dosiahli cieľ sledovaný smernicou prijatím transpozíčných opatrení vo svojom právnom poriadku. Na tento účel musia byť ustanovenia smernice prebraté tak, aby bola ich záväznosť nespochybniteľná, aby sa zachovala ich konkrétnosť, presnosť a jasnosť a aby sa prebratím smernice do vnútroštátneho práva dosiahol stav, ktorý je v súlade s účelom sledovaným smernicou a zaručuje jej úplnú účinnosť v členskom štáte. Z hľadiska prejednávaneho sporu článok 6 písm. b) Smernice 2003/88/ES jednoznačne stanovuje, že priemerný pracovný čas pre každé obdobie siedmich dní vrátane nadčasov neprekročí 48 hodín.

7. Súdny dvor EU potvrdil, že pracovný čas zodpovedajúci pracovnej pohotovosti a pohotovostnej službe, počas ktorých je dotknutý pracovník fyzicky prítomný na pracovisku, je súčasťou pojmu pracovný čas a nesmie prekročiť maximálny týždenný pracovný čas ustanovený Smernicou 2003/88/ES. Nakoľko aj žalobca musí byť počas výkonu služobnej pohotovosti k dispozícii zamestnávateľovi na pracovisku, celý čas služobnej pohotovosti je potrebné započítavať do pracovného času žalobcu. Bez vplyvu na porušenie článku 6 písm. b) Smernice 2003/88/ES je preto aj skutočnosť, že za pracovnú pohotovosť je žalobcovi vyplácaná náhrada. Súdny dvor EU dodal, že ak povaha a rozsah povinností a režim zodpovednosti, ktorý sa vzťahuje na pracovníka, vyžadujú jeho fyzickú prítomnosť na mieste výkonu práce, resp. povinnosť byť pre svojho zamestnávateľa k dispozícii a obmedzenia uložené tomuto pracovníkovi počas doby pohotovosti sú takej povahy, že objektívne a veľmi významne ovplyvňujú možnosť tohto pracovníka slobodne nakladať v tejto dobe s časom, v rámci ktorého sa od neho výkon práce nepožaduje, a venovať tento čas svojim vlastným záujmom, predstavuje táto doba služobnej pohotovosti pracovný čas pracovníka (C-214/20 zo dňa 11.11.2021, C-580/19 zo dňa 9.3.2021, C-107/19 zo dňa 9.9.2021 a C-344/19 zo dňa 9.3.2021). Podľa rozsudku Súdneho dvora C-518/2015 Matzar členské štáty sa nemôžu pokiaľ ide o určité kategórie hasičov prijatých do verejných hasičských služieb odchýliť od súboru povinností vyplývajúcich z ustanovení tejto smernice, ktorá definuje pojmy pracovný čas a čas odpočinku. Článok 15 smernice neumožňuje, aby členské štáty ponechali v platnosti alebo prijali menej reštriktívnu definíciu pojmu pracovný čas. Článok 2 smernice sa má vykladať tak, že čas pracovnej pohotovosti, ktorú pracovník trávi doma s povinnosťou reagovať na výzvu zamestnávateľa do ôsmich minút, čo do značnej miery ovplyvňuje jeho možnosti venovať sa iným činnostiam sa má považovať za pracovný čas. Uvedený názor je podporený tiež závermi uznesenia Súdneho dvora EÚ vo veci C-52/04 Personalrat der Feuerwehr Hamburg, podľa ktorých čl. 2 Smernice 89/391/EHS a čl. 1 ods. 3 Smernice 2003/88/ES, sa majú vykladať v tom zmysle, že činnosti vykonávané zásahovými silami takej verejnej požiarnej služby, akou je verejná služba, o ktorú ide v konaní vo veci samej, obvykle patria do pôsobnosti uvedených smerníc, takže čl. 6 bod 2 Smernice 2003/88/ES v zásade bráni prekročeniu maximálnej hranice 48 hodín určenej ako maximálny týždenný čas, vzťahujúcej sa aj na služby hliadky. Jeho prekročenie je však možné v prípade výnimočných okolností takej závažnosti a rozsahu, ktoré dočasne prevážia cieľ smerujúci k zabezpečeniu riadneho fungovania služieb nevyhnutných pre ochranu takých verejných záujmov, ako sú verejný poriadok, zdravie a bezpečnosť, nad cieľom spočívajúcim v zabezpečení bezpečnosti a zdravia pracovníkov pridelených do zásahových a záchranných jednotiek. Súdny dvor EÚ aj v tomto uznesení dospel k záveru, že jediným cieľom výnimky uvedenej v čl. 2 ods. 2 prvého pododseku Smernice 89/391/EHS bolo zabezpečenie riadnej činnosti služieb nevyhnutných na účely ochrany bezpečnosti, zdravia, tiež verejného poriadku v prípade závažných a svojim rozsahom mimoriadnych okolností, napr. v prípade katastrofy, pre ktoré je charakteristická najmä skutočnosť, že môžu pracovníkov vystaviť rizikám, ktoré nie sú zanedbateľné, pokiaľ ide o ich bezpečnosť alebo zdravie, a ktoré, vzhľadom na ich povahu, nie je možné zohľadniť pri rozvrhu pracovného času zásahových a bezpečnostných zložiek. Na záver o porušení článku 6 písm. b) Smernice 2003/88/ES nemá vplyv ani skutočnosť, že žalovaný v zmysle článku 16 písm. b) Smernice 2003/88/ES v spojení s článkom 17 ods. 3 písm. b) bod iii) Smernice 2003/88/ES uplatnil na výpočet priemerného pracovného času žalobcu referenčné obdobie 6 mesiacov (§ 86 ods. 1 druhá veta zákona č. 315/2001 Z.z.), pretože podľa

výsledkov dokazovania v spornom období žalobcov priemerný služobný čas viackrát mesačne presiahol hranicu 48 hodín (za žalované obdobie to bolo 30 krát). Porušenie článku 6 písm. b) Smernice 2003/88/ES vo vzťahu k žalobcovi je dostatočne závažné, pretože ide o porušenie jasnej a konkrétnej normy Únie, ktorá pokiaľ ide o hornú hranicu priemerného týždenného pracovného času neponecháva členským štátom priestor na voľnú úvahu a súčasne ide o porušenie práva Únie, ktoré je v zjavnom rozpore s judikatúrou súdneho dvora (napr. C-429/09). Článok 17 ods. 1 Smernice 2003/88/ES sa vzťahuje len na a) vrcholových riadiacich pracovníkov alebo iných osôb s právomocou nezávislého rozhodovania, b) rodinných pracovníkov alebo c) pracovníkov slúžiacich náboženské obrady v kostoloch a náboženských spoločenstvách. Pracovníkov protipožiarnej služby a služby civilnej ochrany sa týka článok 17 ods. 3 Smernice 2003/88/ES, ktorý neumožňuje odklon od článku 6 Smernice 2003/88/ES).

8. Článok 6 písm. a) Smernice má priamy účinok, keďže priznáva jednotlivcovi práva, ktoré môžu jednotlivci uplatniť v konaní pred vnútroštátnymi súdmi, a teda poškodený pracovník má právo sa domáhať náhrady škody v prípade porušenia práva na dodržiavanie 48 hodinového týždenného pracovného času vyplývajúceho z čl. 6 písm. b) Smernice priamo proti členskému štátu. Vychádzajúc z judikatúry Súdneho dvora EÚ je potrebné konštatovať, že z rozsahu úpravy Smernice nie sú vyňatí ani hasiči. Súdny dvor EÚ v rozsudku C-429/09 z 25.11.2010 G. Fus uviedol, že z rozsahu úpravy tejto smernice nie sú vyňatí ani hasiči. V bode 33 konštatuje, že článok 6 písm. b) Smernice 2003/88 predstavuje pravidlo sociálneho práva Únie s osobitným významom, z ktorého má mať prospech každý pracovník, keďže je minimálnou požiadavkou určenou na zaistenie bezpečnosti a ochrany jeho zdravia, ktoré ukladá členským štátom povinnosť stanoviť 48 hodinovú hranicu pre priemerný týždenný pracovný čas, v súvislosti s ktorou je výslovne stanovené, že zahŕňa nadčasy, a od ktorej sa v prípade neprebratia článku 22 ods. 1 tejto smernice do vnútroštátneho práva nemožno v žiadnom prípade odchyliť, pokiaľ ide o také činnosti, ako je činnosť hasičov, o ktorú ide vo veci samej, hoci by k tomu došlo len prostredníctvom súhlasu dotknutého pracovníka. Členské štáty nemôžu jednostranne určiť rozsah pôsobnosti článku 6 písm. b) Smernice 2003/88 tak, že uplatnenie tohto nároku pracovníkov na to, aby priemerný týždenný pracovný čas nepresahoval túto maximálnu hranicu, budú viazať na nejakú podmienku alebo ho určitým spôsobom obmedzia (obdobne aj rozsudky z 5. októbra 2004, Pfeiffer a i. C-397/01 až 103/01, s. I-8835, body 98 a 100, C-518/15 vo veci Matzak). Smernica sa má uplatniť na činnosti hasičského zboru, aj keď sú vykonávané zásahovými silami v teréne a nezáleží na tom, či sú zamerané na boj proti požiarom alebo na poskytnutie pomoci iným osobám, ak sú vykonávané za obvyklých podmienok v súlade s poslaním im zvereným a to aj vtedy, keď zásahy, ku ktorým môžu tieto činnosti viesť, sú svojím charakterom nepredvídateľné a môžu vystaviť pracovníkov určitým rizikám. Na účely Smernice nemôže byť pojem pracovníka vykladaný rôzne podľa vnútroštátnych právnych predpisov, ale má autonómny význam vlastný právu Únie, keď za pracovníka sa považuje každý, kto vykonáva skutočné a konkrétne činnosti pre zamestnávateľa a právna povaha pracovnoprávneho vzťahu z hľadiska vnútroštátneho práva nemôže mať nijaký dosah na postavenie pracovníka v zmysle práva Únie. Bez právneho významu je aj fakt, či hasič plní svoje úlohy v pracovnom (služobnom) pomere ako hasič dobrovoľný, mestský alebo štátny. Článok 6 písm. b) Smernice predstavuje v rozsahu, v akom ukladá členským štátom maximálnu hranicu priemerného týždenného pracovného času, ktorá musí byť ako minimálna požiadavka priznaná každému pracovníkovi, dôležité pravidlo sociálneho práva Únie, ktoré nemožno podrobiť akejkoľvek podmienke, alebo akémukoľvek obmedzeniu, a ktoré jednotlivcom priznáva práva, ktorých sa môžu dovolávať priamo pred vnútroštátnymi súdmi. Na účely Smernice nemôže byť pojem pracovníka vykladaný rôzne podľa vnútroštátnych právnych predpisov, ale má autonómny význam vlastný právu Únie, keď za pracovníka sa považuje každý, kto vykonáva skutočné a konkrétne činnosti pre zamestnávateľa a právna povaha pracovnoprávneho vzťahu z hľadiska vnútroštátneho práva nemôže mať nijaký dosah na postavenie pracovníka v zmysle práva Únie.

9. Na základe vyššie uvedených skutočností súd prvej inštancie dospel k záveru, že žalovaný zodpovedá za škodu spôsobenú žalobcovi porušením jeho práva vyplývajúceho z noriem Únie, predpoklady zodpovednosti vyplývajú z judikatúry Súdneho dvora, podľa ktorej štát zodpovedá jednotlivcovi za škodu spôsobenú porušením práva Únie, ak:

- a) porušená norma práva Únie priznáva právo fyzickým osobám alebo právnickým osobám alebo zakladá povinnosti pre členský štát,
- b) porušenie práva Únie je dostatočne závažné a
- c) medzi porušením práva Únie členským štátom a vznikom škody jednotlivca existuje príčinná súvislosť s tým, že o výške náhrady škody vždy rozhoduje vnútroštátny súd.

10. Predpoklady, že žalovaný zodpovedá za škodu spôsobenú žalobcovi porušením jeho práva vyplývajúceho z noriem EÚ, súd prvej inštancie mal splnené, pretože:

1. článok 6 písm. b) Smernice 2003/88/ES priznáva pracovníkom právo na priemerný týždenný pracovný čas vrátane nadčasov v rozsahu 48 hodín,
2. uvedené ustanovenie nebolo do právneho poriadku Slovenskej republiky prebraté správne, pretože slovenský právny poriadok umožňuje, aby priemerný týždenný pracovný čas žalobcu vrátane nadčasov presiahol 48 hodín,
3. porušenie uvedeného článku vo vzťahu k žalobcovi je dostatočne závažné, pretože ide o porušenie jasnej a konkrétnej normy EÚ, ktorá pokiaľ ide o hornú hranicu priemerného týždenného pracovného času neponecháva členským štátom priestor na voľnú úvahu a súčasne ide o porušenie práva, ktoré je v zjavnom rozpore aj s judikatúrou Súdneho dvora EÚ (napr. C-429/09) a
4. porušenie tejto normy malo za následok ukrátenie času na odpočinok žalobcu resp. času tráveného inak ako v mieste jeho pracoviska.

11. Na postavenie žalobcu ako hasiča sa vzťahuje judikatúra súdneho dvora (rozsudky C- 429/09 a C-445/06), z ktorej vyplýva, že Článok 6 písm. b) smernice nevyžaduje, aby dotknutí pracovníci požiadali svojho zamestnávateľa o dodržanie minimálnych požiadaviek upravených týmto ustanovením a takýto postup by bol v rozpore so zásadou efektivity uložiť poškodeným osobám povinnosť systematicky využívať všetky právne prostriedky, ktoré sú im k dispozícii, keď by to spôsobilo nadmerné ťažkosti alebo by to od nich nebolo možné rozumne vyžadovať, výkon práv priznaných jednotlivcom priamo uplatniteľnými ustanoveniami práva Európskej únie by bol znemožnený alebo nadmerne sťažený, ak by ich návrhy na náhradu škody založené na porušení práva Európskej únie museli byť zamietnuté alebo čiastočne zamietnuté iba z dôvodu, že sa jednotlivci nedomáhali práva, ktoré im priznáva právo Európskej únie, a ktoré im vnútroštátny zákon odoprel.

12. Ujma môže nastať tak v majetkovej, ako i v nemajetkovej sfére osoby poškodeného. Nemajetková ujma je ujmom v osobnej sfére poškodeného. Náprava nesleduje cieľ navrátenia do pôvodného stavu či poskytnúť poškodenému peňažné zadostučinenie, ale predstavuje skôr určité spravodlivé zmiernenie následkov vzniknutej ujmy.

13. Vnútroštátna právna úprava v zmysle zákona č. 315/2001 Z.z. v dôsledku nedostatočného transponovania Smernice 2003/88/ES umožnila zamestnávateľovi, resp. služobnému úradu rozvrhnúť žalobcovi služobný čas tak, že tento presiahol maximálnu hranicu, stanovenú v čl. 6 písm. b) Smernice 2003/88/ES, v dôsledku čoho žalobca v rozhodnom období vykonával prácu nad čas povolený právom Únie, kedy sa vyžadovalo, aby bol nepretržite dostupný a plne k dispozícii svojmu zamestnávateľovi, pričom došlo k zásahu do práva žalobcu na súkromie, ktorého súčasťou je aj právo na rodinný život, teda právo utvárať, udržiavať a rozvíjať vzťahy medzi členmi rodiny založené na silných citových väzbách. Žalobca sa objektívne nemohol venovať rodine v rozsahu, v akom by chcel, ale najmä nemohol so svojim časom voľne nakladať, nemohol sa venovať svojim záľubám. Pre nedostatok času nemohol ani oddychovať, hoci relax je vzhľadom na rizikovosť jeho práce nesmierne potrebný. Právo na odpočinok bolo u žalobcu permanentne niekoľko rokov porušované, napriek tomu, že plní v spoločnosti veľmi zodpovedné úlohy, ktoré neraz vyžadujú aj nasadenie vlastného života. Súd prvej inštancie nárok na náhradu nemajetkovej ujmy posúdil podľa právnej úpravy, ktorá je svojou povahou a účelom najbližšia uplatnenému nároku žalobcu, teda v zmysle ust. §§ 11 až 13 Občianskeho zákonníka. Žalobcovi vznikla ujma v nemajetkovej sfére tým, že v dôsledku vnútroštátnej úpravy žalobca musel reálne odpracovať viac, ako by bol povinný, ak by bola Smernica implementovaná správne. Súdom SR pritom už bolo ustálené, že v zmysle slovenského právneho poriadku náhradu ujmy v nemajetkovej sfére možno zabezpečiť len cez inštitút ochrany osobnosti v zmysle § 11 a nasl. Občianskeho zákonníka a nie cez inštitút náhrady škody, čo bude platiť aj pre prípad porušenia práva jednotlivca garantovaného právom EÚ. Žalobca bol teda ukrátený v nemajetkovej sfére o čas odpočinku, ktorý mohol stráviť s blízkymi, fyzicky a psychicky regenerovať. V súlade s princípom rovnocennosti komunitárneho a vnútroštátneho práva, súd prvej inštancie preto aplikoval ustanovenia o nároku na náhradu nemajetkovej ujmy priznávanej fyzickým osobám v prípade zásahu do ich osobnostných práv v zmysle § 13 v spojení s § 11 Občianskeho zákonníka zohľadniac pri určení výšky náhrady kritéria stanovené zákonom a vyplývajúce z judikatúrnej praxe. Účelom stanovenia maximálneho týždenného pracovného času podľa Smernice 2003/88/ES je zabezpečenie potreby odpočinku, aby pracovník (žalobca) v dôsledku vyčerpania alebo iného nepravidielného rozvrhnutia práce nespôsobil úraz sebe ani spolupracovníkom alebo iným osobám a aby si krátkodobo alebo dlhodobo nepoškodil zdravie. Pokiaľ súčasne došlo k

zásahu do práva žalobcu na súkromie a rodinný život (článok 19 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky), pretože musel reálne odpracovať viac, ako bol povinný v zmysle Smernice 2003/88/ES a na úkor svojich blízkych musel tráviť čas v práci a prichádzal o čas, ktorý by chcel a mohol venovať svojim najbližším, rodine, priateľom, záľubám, resp. iným aktivitám, ktoré nesúvisia s jeho pracovným zaradením, došlo k zásahu do osobnostných práv žalobcu.

14. So zreteľom na povahu osobnostného práva, ktoré bolo v danom prípade porušené a jeho okolnosti nemožno podmieňovať možnosť uplatnenia peňažnej satisfakcie požadovaním následku, ktorým je zníženie dôstojnosti, resp. vážnosti žalobcu v spoločnosti. Občianskoprávne prostriedky ochrany osobnosti uvedené v § 13 ods. 1 a 2 Občianskeho zákonníka sú uvedené len príkladmo, právna úprava nevylučuje, aby fyzická osoba použila aj iné prostriedky ochrany. Z ustanovenia § 13 ods. 1 Občianskeho zákonníka vyplýva, že fyzická osoba má právo najmä sa domáhať, aby sa upustilo od neoprávnených zásahov, aby boli odstránené následky týchto zásahov a aby jej bolo dané primerané zadosťučinenie, pričom týmto zadosťučinením sa rozumie morálna satisfakcia. Vychádzajúc z povahy porušeného práva a okolností, za ktorých k porušeniu došlo (t. j. žalovaný ako členský štát Únie neprijal opatrenia nevyhnutné na zabezpečenie požiadavky, aby nebola prekročená maximálna hranica priemerného týždenného pracovného času podľa článku 6 písm. b) Smernice 2003/88/ES) je dôvodný záver, že žaloba na upustenie od neoprávneného zásahu ani žaloba na odstránenie trvajúcich následkov nie je namieste vzhľadom na subjekt zodpovednosti za neoprávnený zásah (štát). Rovnako neprichádza do úvahy ani morálna satisfakcia, ktorou sa podľa súdnej praxe rozumie predovšetkým ospravedlnenie, odvolanie výrokov a podobne. Aj z formulácie § 13 ods. 2 Občianskeho zákonníka vyplýva, že zníženie dôstojnosti a vážnosti fyzickej osoby v spoločnosti je len príkladom, kedy fyzickej osobe môže vzniknúť právo na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch. Berúc do úvahy judikatúru Súdneho dvora EU možno nárok na náhradu takto vzniknutej škody podľa únieového práva posúdiť ako nemajetkovú ujmu v zmysle slovenského práva.

15. Posúdenie výšky nemateriálnej ujmy je závislé od úvahy súdu. Súd vo svojom rozhodnutí musí uviesť dôvody, pre ktoré bola priznaná náhrada nemajetkovej ujmy v konkrétnej výške. Aj keď výška nemateriálnej ujmy je predmetom voľnej úvahy súdu, táto úvaha sa musí opierať o preskúmateľné hľadiská. Výška náhrady nemajetkovej ujmy je určovaná základnými zákonnými kritériami, a to predovšetkým závažnosťou vzniknutej ujmy a okolnosťami za ktorých k porušeniu práva došlo. Za závažnú ujmu treba považovať ujmu, ktorú fyzická osoba vzhľadom na okolnosti, za ktorých k porušeniu práva došlo, intenzitu zásahu, jeho trvanie alebo dopad a dôsledky považuje za ujmu značnú, pritom nie sú rozhodujúce jej subjektívne pocity, ale objektívne hľadisko, teda to, či by predmetnú ujmu takto v danom mieste a čase vnímala aj každá iná fyzická osoba. Samotná závažnosť ujmy v dôsledku neoprávneného zásahu do práva na ochranu osobnosti nie je jediným a výlučným kritériom pre určenie výšky nemajetkovej ujmy v peniazoch, súd musí prihliadnúť aj na okolnosti za ktorých k porušeniu práva došlo.

16. Nemajetková ujma žalobcovi nevznikla tým, že pracovná pohotovosť je ohodnotená nižšie ako výkon v rámci pracovného času (Smernica uvedené nerieši), ale tým, že v dôsledku vnútroštátnej úpravy musel reálne fyzicky odpracovať viac, ako by bol povinný v tom prípade, ak by bola Smernica prebratá do zákona správne. Akékoľvek matematické výpočty vychádzajúce z výšky mzdy, resp. doplatku peňažnej náhrady, by preto neboli pre súd tým správnym meradlom pre stanovenie výšky nároku. Pre rozhodnutie súdu bol dôležitý rozsudok ESD vo veci C 429/09 G. Fuß a jednoznačné znenie Smernice, z ktorých vyplynula povinnosť žalovaného k náhrade škody ako nemajetkovej ujmy, ktorá žalobcovi vznikla. Všeobecné okolnosti, za ktorých k porušeniu práva Európskej únie došlo, ktoré aj ESD v rozhodnutí vo veci C 429/09 Fuß považoval za vážne, zakladajú v spojitosti s objektom zásahu (vnútorné prežívanie dôsledkov nerešpektovania limitu pracovného času žalobcom), intenzitou porušenia (prekračovanie limitu 48 hodín pravidelne vždy o niekoľko hodín týždenne - priemerne okolo 5 až 10 hodín) a jeho trvanie (v posudzovanom období 3 roky), potrebu odškodniť tým vzniknutú ujmu peňažnou náhradou. Pri stanovení náhrady za zásahy žalovaného do nemajetkovej sféry žalobcu - práva na odpočinok, súkromie a rodinný život, súd prvej inštancie prihliadal na kritéria v rozsudku Fuß a na závažnosť ujmy, ktorá mu takým (dostatočne závažným) zásahom vznikla, na následky takým zásahom vyvolané, okolnosti zásahu a v neposlednom rade aj na náhradu nemajetkovej ujmy, ktorá je priznávaná všeobecnými súdmi v iných prípadoch, keď súdy aplikujú ust. § 13 Občianskeho zákonníka.

17. Práca žalobcu ako hasiča je nielen náročná a riziková, ale aj veľmi dôležitá, nakoľko v súčasnosti okrem požiarov zasahujú hasiči aj pri dopravných nehodách, hromadných haváriách, živelných pohromách, úniku nebezpečných, rádioaktívnych látok, množstve rôznych technických zásahov a rôznych záchranných prácach, pričom nezanedbateľná je aj ich osvetová činnosť ohľadom poučenia obyvateľstva a kontroly požiarneho zabezpečenia budov. O to viac sa javí potreba, aby žalobca ako hasič mal dostatok času na odpočinok, regeneráciu, súkromie, rodinný život, aby sa mohol venovať svojim záľubám, príp. aj aktivitám ktoré priamo, či nepriamo súvisia s výkonom jeho povolania.

18. Aplikujúc vyššie uvedené kritériá súd prvej inštancie v okolnostiach prípadu uzavrel, že žalobca bol v období od 11.7.2020 do 10.7.2023 ukrátený o čas odpočinku, ktorý by mohol tráviť regeneráciou svojich psychických a fyzických síl, ako aj budovaním vzťahov v rámci rodiny, keď tento čas musel tráviť výkonom pracovnej pohotovosti nad rámec stanovený Smernicou. Tento stav trval dlhodobo. Zároveň zohľadnil, že žalobca v konaní nepreukázal reálny trvalý, resp. závažný dopad tohto zásahu na jeho medziľudské vzťahy, rodinné vzťahy, prípadne na zhoršenie zdravotného stavu. Zohľadniac túto skutočnosť, ako aj doterajšiu súdnu prax v obdobných veciach dospel k záveru, že primeranou výškou nemajetkovej ujmy za posudzované obdobie je suma 2.500,- eur, v ktorej časti žalobe vyhovel a v prevyšujúcej časti žalobu zamietol.

19. Vzhľadom na výsledky dokazovania súd prvej inštancie podanej žalobe čiastočne vyhovel, keď zohľadnil porušenie práv na rodinný život žalobcu. Do zásahu práva na rodinný život došlo tým spôsobom, že žalobca nemohol venovať dostatok času a pozornosti svojej manželke, ktorá v súdenom období trpela závažným ochorením, v dôsledku ktorého v roku XXXX zomrela. Žalobca v posudzovanom období trpel neustálym stresom, dôsledkom ktorého sú duševné problémy žalobcu, a teda došlo aj k porušeniu jeho práva na ochranu zdravia. Taktiež došlo k porušeniu práva na rodinný život, keďže žalobca nemôže navštevovať svoju dcéru žijúcu v G. tak často, ako by si to priała, nemôže sa stretávať s vnučkou žijúcou pri H., keďže si dovolenku musí plánovať vopred podľa toho, ako to vyhovuje zamestnávateľovi. Má tiež málo času na vlastné záľuby (práca v záhrade, bicyklovanie). V prevyšujúcej časti súd žalobu zamietol, lebo žalobca nepreukázal neprimeraný zásah do iných osobnostných práv, než tých, ktoré sú popísané vyššie a považoval priznanú výšku nemajetkovej ujmy za dostatočnú.

20. O trovách konania súd prvej inštancie rozhodol podľa § 255 ods. 1 CSP a keďže výška plnenia závisela od úvahy súdu, priznal žalobcovi právo na plnú náhradu trov konania z prisúdenej sumy.

21. V zákonom stanovenej lehote podal voči výroku I. a III. rozsudku odvolanie žalovaný. Namietal, že konanie má inú vadu, ktorá mohla mať za následok nesprávne rozhodnutie vo veci, že súd prvej inštancie dospel na základe vykonaných dôkazov k nesprávnym skutkovým zisteniam, a že rozhodnutie súdu prvej inštancie vychádza z nesprávneho právneho posúdenia veci. Namietal rovnako, že pre to, aby mohol súd prvej inštancie v napadnutom rozsudku konštatovať, že uplatnený nárok žalobcu je daný, musel by žalobca preukázať, že zákon č. 315/2001 Z.z. prebral Smernicu 2003/88/ES nesprávne, teda žalobca by musel poukázať na také ustanovenia uvedeného zákona, ktoré boli v rozpore so Smernicou 2003/88/ES. Súd prvej inštancie konštatoval, že obsah Smernice 2003/88/ES bol do zákona č. 315/2001 Z.z. prebratý nesprávne. Takýto záver si však súd nemohol osvojiť ani ako predbežnú právnu otázku, nakoľko dôsledky a aplikáciu takého konštatovania by presiahli predmet súdneho sporu, kde sa posudzuje len individuálny nárok žalobcu na náhradu škody, či nemajetkovej ujmy. Súd prvej inštancie sa v konaní nezaoberal otázkou, či do jeho právomoci vôbec patrí posudzovanie tejto otázky. Napadnutý rozsudok tak vykazuje znaky arbitrárnosti, keď súd nezohľadnil zrejme prekážky vo svojom postupe v tomto súdnom konaní a dostatočne sa nezaoberal vznesenými námietkami žalovaného, pričom priznal žalobcovi nárok na náhradu škody bez presvedčivého odôvodnenia. Žalovaný sa nestotožnil ani s právnym názorom súdu prvej inštancie, podľa ktorého je potrebné rozlišovať medzi Slovenskou republikou a Ministerstvom vnútra SR ako dvomi samostatnými subjektami, ktorých postavenie v súdnom konaní nemožno zamieňať. Slovenská republika pri preberaní smernice neporušila žiadne predpisy, preto pri absencii protiprávneho konania nemohla vzniknúť žiadna škoda a tým ani zodpovednosť žalovaného za nároky, ktoré si žalobca uplatňuje v súdnom konaní, navyše ide o nároky, ktoré vyplývajú z pracovnoprávneho vzťahu, pričom mzdový nárok skrýva za náhradu škody vo forme nemajetkovej ujmy. Žalobca namietal nesprávne prebratie smernice, nie však jej aplikáciu v individuálnom prípade žalobcu. Slovenská republika nemôže niesť zodpovednosť za prípadnú nesprávnu aplikáciu Smernice 2003/88/ES na pracovnoprávny vzťah žalobcu u jeho zamestnávateľa. Slovenská republika nie je zamestnávateľom žalobcu a nie je orgánom, ktorá by sa na jeho aplikácii

Smernice 2003/88/ES podieľala. S ohľadom na zamieňanie Slovenskej republiky a Ministerstva vnútra Slovenskej republiky ako dvoch samostatných subjektov pristupuje ďalší dôvod nedostatku pasívnej vecnej legitímácie žalovaného. Súd prvej inštancie nesprávne právne posúdil aj pôsobnosť Smernice 2003/88/ES, ktorá sa na služobný pomer príslušníkov Hasičského a záchranného zboru, vzhľadom na charakter vykonávaných činností a s tým spojený rozvrh služobného času, nevzťahuje v plnom rozsahu. Rozhodnutie vo veci C-429/09 G. Fuß sa týka mestského hasiča, zamestnanca Stadthalle, preto nie je možné ho považovať za smerodajné, nakoľko režim výkonu hasičských činností v takomto zariadení a štruktúre mestských hasičov sú absolútne odlišné od režimu, v akom fungujú príslušníci Hasičského a záchranného zboru v Slovenskej republike, ktorého zriaďovateľom je štát, nie obec, a sú im poskytované rôzne osobitné výhody od „definitívny“ až po systém sociálneho zabezpečenia tak, ako v prípade príslušníkov Policajného zboru. Nakoľko Smernica 2003/88/ES sa na príslušníkov Hasičského a záchranného zboru v prípade služobného času, ako aj ich odmeňovania nevzťahuje, je táto oblasť v plnej miere v pôsobnosti vnútroštátnej úpravy. Príslušné ustanovenia smernice sa na prípad žalobcu nemôžu aplikovať, preto žalobcovi v zmysle žaloby nemohla vzniknúť žiadna škoda. K samotnému nároku na náhradu škody uviedol, že žalobca žiadnym spôsobom neosvedčil, že by mu vznikol nárok na náhradu škody. Žalovanému nie je zrejmé, ako mohla žalobcovi vzniknúť škoda tým, že vykonával nariadenú služobnú pohotovosť, za ktorú bol žalobca v zmysle platnej legislatívy odmeňovaný. Počas služobnej pohotovosti je pracovník povinný byť v zariadení zamestnávateľa alebo mimo neho, pričom má byť na výkon práce na požiadanie zamestnávateľa pripravený. Pokiaľ nie je nariadený služobný zásah, žalobca môže odpočívať alebo sa venovať inej činnosti. Pri nariadenej služobnej pohotovosti je v mieste vykonávania štátnej služby určený priestor na odpočinok, čo znamená, že zamestnávateľ vytvára podmienky na oddych zamestnanca. Pokiaľ súd dospel k záveru, že služobnú pohotovosť, ktorú vykonáva žalobca a za ktorú je riadne odmeňovaný, je pracovným časom, samo osebe nie je dôvodom na priznanie nároku na náhradu škody. V zmysle rozhodnutia Súdneho dvora C-46/93 Brasserie du Pêcheur (bod 84) by mal vnútroštátny súd preveriť, či poškodená osoba prejavila primeranú snahu s cieľom odvrátiť škodu alebo obmedziť jej rozsah a či včas využila všetky dostupné prostriedky na právnu ochranu. Žalobca nevyvinul snahu na to, aby vzniku škody predišiel, nepreukázal, že oznámil svojmu zamestnávateľovi, že odmieta vykonávať služobnú pohotovosť, resp. do dňa podania žaloby zamestnávateľ žalobcu nemal vedomosť o tom, že výkon služobnej pohotovosti považuje, resp. pociťuje ako výraznú ujmu. Čo sa týka posúdenia miery porušenia práva na maximálny 48-hodinový pracovný čas, bolo potrebné zo strany žalobcu preukázať, či žalobca skutočne pracoval nad takýto limit za rozhodné obdobie. Žalobca nepreukázal a ani riadne neodôvodnil výšku ujmy, ktorá mu mala byť spôsobená. Neosvedčil, že by mu vznikol nárok na náhradu škody žiadnym relevantným spôsobom. Tabuľky priložené k žalobe nie je možné považovať za dôkaz preukazujúci výšku ujmy. Výšku nemajetkovej ujmy, ktorú súd vo svojom rozhodnutí žalobcovi priznal, žalovaný považuje za zjavne neprimeranú, aj s porovnaním výšky náhrad, ktorá je priznávaná obetiam trestných činov, ktorých ujma je v porovnaní s údajnou ujmou žalobcu podstatne vyššia. Pri rozhodovaní o nemajetkovej ujme je nevyhnutné, aby súd zdôvodnil, prečo nebolo pre žalobcu postačujúce zadosťučinenie podľa § 13 ods. 1 Občianskeho zákonníka, resp. čím bola v značnej miere znížená dôstojnosť fyzickej osoby, ktorá by odôvodňovala priznanie nemajetkovej ujmy v danej výške. V konaní nebol preukázaný zásah do súkromného, rodinného života či nepriaznivost' zdravotného stavu v príčinnej súvislosti s výkonom povolania v takej miere, ktorá by odôvodňovala výšku súdom priznanej sumy. Náhradu nemajetkovej ujmy je možné priznať len ako sekundárnu kompenzáciu vtedy, ak by iná náprava nebola možné v zmysle ust. § 13 ods. 1 Občianskeho zákonníka, resp. by sa taká satisfakcia nezдалa postačujúca, avšak len vtedy, ak bola v značnej miere znížená dôstojnosť fyzickej osoby alebo jej vážnosť v spoločnosti. Podmienkou priznania náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch je vždy v závislosti na individuálnych okolnostiach daného prípadu existencia závažnej ujmy, ktorú treba riadne a konkrétne preukázať. Zo strany žalobcu nebolo žiadnym spôsobom preukázané, že by utrpel ujmu, ktorá by v značnej miere znížila jeho dôstojnosť, resp. vážnosť v spoločnosti. Vo vzťahu k trovám konania uviedol, že nárok bol žalobcom nesprávne uplatnený, preto mu nemal byť priznaný ani nárok na náhradu trov konania. Navrhol, aby odvolací súd napadnutý rozsudok súdu prvej inštancie zmenil tak, že žalobu zamietla a žalovanému prizná nárok na náhradu trov konania v rozsahu 100 %.

22. Žalobca vo svojom vyjadrení k odvolaniu žalovaného k námietke právomoci súdu uviedol, že každý vnútroštátny súd členského štátu EÚ je v rámci svojich právomocí a voľnej úvahy, ktorú mu priznáva vnútroštátne právo, povinný vykladať vnútroštátne ustanovenia čo najviac v súlade s právom únie. Ak takáto interpretácia nie je možná, súd je povinný bezodkladne neaplikovať nezlučiteľné vnútroštátne ustanovenie bez toho, aby požiadal alebo vyčkal na predchádzajúcu legislatívnu úpravu, ktorou by sa

mala viesť vnútroštátna právna norma do súladu s úniou právom (C-231-233/06, C-128-131/07). Každý vnútroštátny súd musí rešpektovať prednosť úniou práva pred vnútroštátnym právom a nemôže sa zbaviť povinnosti uprednostniť úniou normu pred vnútroštátnou normou. K nedostatku pasívnej vecnej legitímácie žalovaného uviedol, že žalovaným je Slovenská republika, za ktorú koná Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky ako ústredný orgán štátnej správy pre Hasičský a záchranný zbor SR v zmysle § 11 písm. c) zákona č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy v znení neskorších predpisov, ktoré bolo zároveň garantom právnej úpravy podľa zákona č. 315/2001 Z. z. K pôsobnosti Smernice 2003/88/ES uviedol, že významom a výkladom čl. 2 ods. 2 smernice sa zaoberali viaceré rozsudky Európskeho súdneho dvora, výklad ktorých je všeobecne záväzný, a v súlade s ktorými tvrdenia žalovaného nie sú. V prípade Pfeiffer súd konštatoval, že čl. 2 ods. 2 Smernice 89/391 nevyklučuje z jej pôsobnosti služby civilnej ochrany ako také, ale len „určité osobitné činnosti“ týchto služieb, ak charakteristiky vlastné pre určité osobitné činnosti odporujú použitiu ustanovení tejto smernice (C-397/01, bod 53.). V dôsledku tohto výnimka uvedená v čl. 2 ods. 2 Smernice 89/391/EHS bola prijatá len za účelom zabezpečenia riadneho fungovania služieb nevyhnutných na ochranu verejnej bezpečnosti, zdravia a poriadku, ak nastane osobitne vážna situácia alebo situácia osobitného rozsahu- napríklad katastrofa pre ktoré je typické, že nie je možné rozvrhnúť pracovný čas pre zásahové záchranné tímy (bod 55.). Poukázal aj na novšiu judikatúru (C-518/15, bod 27.), v zmysle ktorej sa má Smernica 2003/88/ES uplatniť na činnosti hasičského zboru aj keď sú vykonávané zásahovými silami v teréne a nezáleží na tom, že sú zamerané na boj proti požiarom alebo poskytnutie pomoci iným spôsobom ak sú vykonávané za obvyklých podmienok v súlade s poslaním zvereným príslušnej službe. K tvrdeniu žalovaného o odpočinku žalobcu počas pohotovosti poukázal žalobca na to, že pokiaľ ide o čas pracovnej pohotovosti, z judikatúry Súdneho dvora vyplýva, že čas v rámci ktorého pracovník skutočne nevykonáva žiadnu činnosť v prospech svojho zamestnávateľa, nepredstavuje nevyhnutne „čas odpočinku“ na účely uplatnenia smernice 2003/88/ES (rozsudok C-514/20 bod 32). Súdny dvor dospel k záveru, že v rámci tohto času pracovnej pohotovosti sa pracovník, ktorý je povinný zdržiavať sa na svojom pracovisku a byť okamžite k dispozícii svojmu zamestnávateľovi, musí zdržiavať mimo svojho rodinného a sociálneho prostredia a má len malý priestor organizovať si čas, v rámci ktorého sa od neho výkon práce nepožaduje. Celú túto dobu treba preto kvalifikovať ako „pracovný čas“ v zmysle Smernice 2003/88 bez ohľadu na pracovnú činnosť skutočne vykonávanú pracovníkom počas uvedenej doby (rozsudky Jaeger, C-151/02, EU:C:2003:437, bod 65; Pfeiffer a i., C-397/01 až C-403/01, bod 93, ako aj Dellas a i., C-14/04, body 46 a 58). Z vyššie uvedených skutočností, ako aj z potreby, podľa ktorej sa má článok 2 bod 1 smernice 2003/88 vykladať s prihliadnutím na článok 31 ods. 2 Charty základných práv Európskej únie vyplýva, že pod pojem „pracovný čas“ v zmysle Smernice 2003/88 spadajú všetky časy pracovnej pohotovosti vrátane tých, ktoré boli zabezpečované vo forme nepretržitej dostupnosti, v rámci ktorých majú obmedzenia uložené pracovníkovi takú povahu, že objektívne a veľmi významne ovplyvňujú možnosť tohto pracovníka slobodne nakladať počas týchto období s časom, v ktorom sa od neho výkon práce nepožaduje, a venovať tento čas svojim vlastným záujmom (rozsudok C-514/20, bod 37). Žalobca s poukazom na rozsudok zo 14. mája 2019, CCOO, C-55/18, body 30 až 32 konštatoval, že ustanovenia smernice 2003/88 nemožno vykladať reštriktívne v neprospech práv, ktoré pracovníkovi vyplývajú z tejto smernice. Poukázal tiež na konzistentnú rozhodovaciu prax všeobecných súdov, najmä na rozsudky Krajského súdu v Košiciach sp. zn. 2Co/20/2023 z 30.3.2023 a 11Co/90/2022 z 31.5.2023, z ktorých vyplýva, že nie je tak podstatné, akým spôsobom žalobca vykonáva služobnú pohotovosť, či je alebo nie je povinný byť bdely a aktívny počas trvania služobnej pohotovosti, pokiaľ musí byť po stanovený čas k dispozícii zamestnávateľovi. Bez vplyvu na porušenie čl. 6 písm. b/ Smernice je preto aj skutočnosť, že za pracovnú pohotovosť je vyplácaná odmena. K námietke týkajúcej sa predložených dôkazov žalobcu uviedol, že v konaní predložil výpis z dochádzkového systému SAP, evidencia pracovného času žalobcu, ktorý obsahuje plánované hodiny (skratka „PH“) ako aj skutočne odpracované hodiny (bez času služobnej pohotovosti - skratka „OH“). Výpis z dochádzkového systému SAP predložený súdu zo strany žalobcu za ten-ktorý mesiac prestal byť plánovaným rozvrhom služobného času hneď po ukončení daného mesiaca, keď nadriadený žalobcu potvrdil do evidencie softvéru SAP skutočne odpracované hodiny žalobcu za daný mesiac (bez času služobnej pohotovosti). Údaj o rozdieli medzi plánovaným a skutočne odpracovaným časom (skratka „RO“), ktorý je uvedený v predloženej výpise za každý mesiac odpracovaný žalobcom, potvrdzuje jeho reálne odpracované hodiny (bez času služobnej pohotovosti), a teda neopodstatnenosť námietky žalovaného, že tabuľky priložené k žalobe nemožno považovať za dôkaz. Údaje zo softvéru SAP, t.j. údaje z dochádzkového systému používaného zamestnávateľom žalobcu, žalovaný zavádzajúco označuje len za „tabuľky priložené k žalobe“, a to napriek tomu, že práve na základe týchto údajov z predmetného softvéru SAP sa u príslušníkov HaZZ SR vypočítava každý

mesiac jeho služobný príjem. So zreteľom na povahu osobnostného práva, ktoré bolo v danom prípade porušené (právo na ochranu zdravia a právo na súkromie) a jeho okolnosti nemožno podľa žalobcu podmieňovať možnosť uplatnenia peňažnej satisfakcie požadovaním následku, ktorým je zníženie dôstojnosti, resp. vážnosti žalobcu v spoločnosti. Občianskoprávne prostriedky ochrany osobnosti uvedené v § 13 ods. 1 a 2 Občianskeho zákonníka sú uvedené len príkladmo, právna úprava nevyklučuje, aby fyzická osoba použila aj iné prostriedky ochrany. Z ustanovenia § 13 ods. 1 Občianskeho zákonníka vyplýva, že fyzická osoba má právo najmä sa domáhať, aby sa upustilo od neoprávnených zásahov, aby boli odstránené následky týchto zásahov a aby jej bolo dané primerané zadosťučinenie, pričom týmto zadosťučinením sa rozumie morálna satisfakcia. Peňažná satisfakcia prichádza do úvahy tam, kde by sa satisfakcia podľa § 13 ods. 1 Občianskeho zákonníka nejavila ako postačujúca. Vychádzajúc z povahy porušeného práva a okolností, za ktorých k porušeniu došlo (t.j. žalovaný ako členský štát Únie neprijal opatrenia nevyhnutné na zabezpečenie požiadavky, aby nebola prekročená maximálna hranica priemerného týždenného pracovného času podľa článku 6 písm. b) Smernice 2003/88/ES) je dôvodný záver, že žaloba na upustenie od neoprávneného zásahu ani žaloba na odstránenie trvajúcich následkov nie je na mieste vzhľadom na subjekt zodpovednosti za neoprávnený zásah (štát). Rovnako neprichádza do úvahy ani morálna satisfakcia, ktorou sa podľa súdnej praxe rozumie predovšetkým ospravedlnenie, odvolanie výrokov a podobne. Aj z formulácie § 13 ods. 2 Občianskeho zákonníka vyplýva, že zníženie dôstojnosti a vážnosti fyzickej osoby v spoločnosti je len príkladom, kedy fyzickej osobe môže vzniknúť právo na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch. Na postavenie žalobcu ako príslušníka Hasičského a záchranného zboru sa vzťahuje judikatúra Súdneho dvora EÚ (C-429/09 a C-445/06), z ktorej vyplýva, že by bolo v rozpore so zásadou efektivity uložiť poškodeným osobám povinnosť systematicky využívať všetky právne prostriedky, ktoré sú im k dispozícii, keď by to spôsobilo nadmerné ťažkosti alebo by to od nich nebolo možné rozumne vyžadovať. Podľa názoru Súdneho dvora EÚ by bol výkon práv priznaných jednotlivcom priamo uplatniteľnými ustanoveniami práva Únie znemožnený alebo nadmerne sťažený, ak by sa od žalobcov ako slabšej strany v pracovnoprávných vzťahoch vyžadovalo najprv uplatniť svoje práva voči zamestnávateľovi. Znamenalo by to aj sponchybnie práva na náhradu škody, ktoré má základ v právnom poriadku Únie a povinnosti členských štátov zabezpečiť jeho dodržiavanie. Článok 6 písm. b) Smernice 2003/88/ES teda nevyžaduje, aby dotknutí pracovníci požiadali svojho zamestnávateľa o dodržiavanie minimálnych požiadaviek upravených týmto ustanovením. K námietke o neprimeranosti výšky priznaného nároku poukázal žalobca na špecifickosť zásahu a jeho trvanie, pre ktoré nie je dobre možné porovnávať ho so zásahmi neoprávnenou kritikou alebo usmrtením člena rodiny. Napokon k námietke o tom, že zo žalobcom predložených tabuliek ani nevyplýva, že by žalobca počas celého žalovaného obdobia pracoval nad stanovený limit žalobca uviedol, že žalovaný súd touto argumentáciou cielene zavádza poukazovaním na jednotlivé mesiace a prekročenie 48 hodinového pracovného času, keďže pre vec je dôležité tzv. referenčné obdobie v zmysle čl. 16 písm. b) Smernice 2003/88/ES, ktoré je 4 mesačné. U žalobcu došlo k prekročeniu 48 hodinového priemerného týždenného služobného času v 4 referenčných 4 mesačných obdobiach, konkrétne v období 09-12/2020, 01-04/2021, 01-04/2022 a 01-04/2023. Navrhol rozsudok súdu prvej inštancie ako vecne správny potvrdiť a priznať žalobcovi náhradu trov odvolacieho konania.

23. Žalovaný sa k vyjadreniu žalobcu v súdom určenej lehote nevyjadril.

24. Krajský súd v Prešove ako súd odvolací (§ 34 CSP) prejednal podané odvolanie v zmysle zásad daných aplikáciou ust. § 378 a nasl. CSP. Žiada sa osobitne zdôrazniť, že odvolací súd pri prieskume napadnutého rozhodnutia súdu prvej inštancie bol v zmysle ust. § 379 a § 380 ods. 1 CSP viazaný rozsahom odvolania i uplatnenými odvolacími dôvodmi (s výnimkou v § 380 ods. 2 CSP) tak, ako boli uplatnené v zákonnej odvolacej lehote. Odvolací súd prejednal odvolanie žalovaného bez nariadenia pojednávania. Vychádzal pritom z aplikácie ustanovenia § 385 ods. 1 CSP, pričom mal za to, že nariadenie pojednávania v predmetnej veci si nevyžadovala potreba zopakovania, či doplnenia dokazovania a ani dôležitý verejný záujem. Na základe takéhoto prieskumu uvedeného rozhodnutia súdu prvej inštancie v napadnutej časti, i konania ktoré mu predchádzalo, dospel odvolací súd po prejednaní veci v senáte k záveru, že odvolanie žalovaného nie je dôvodné, a preto je potrebné rozsudok súdu prvej inštancie v odvolaní napadnutej časti ako vecne správny potvrdiť. Odvolací súd pritom konštatuje, že odvolaním žalovaného je napadnutý výrok týkajúci sa priznanej sumy 2.500,- eur a súvisiaci výrok o náhrade trov konania. Odvolaním nebol napadnutý výrok o zamietnutí žaloby v prevyšujúcej časti, preto tento výrok rozhodnutia súdu prvej inštancie nadobudol právoplatnosť a nebolo oprávnením ani povinnosťou odvolacieho súdu v tomto výroku rozhodnutie súdu prvej inštancie preskúmať (§§ 226, 227 ods. 1 CSP, § 379 CSP).

25. Žalovaný podal odvolanie z dôvodu podľa § 365 ods. 1 písm. d), f) a h) CSP, t.j. že konanie má inú vadu, ktorá mohla mať za následok nesprávne rozhodnutie vo veci, že súd prvej inštancie dospel k nesprávnym skutkovým zisteniam a vec nesprávne právne posúdil. Takéto dôvody z preskúmvanej veci odvolací súd nezistil. Z procesného postupu súdu prvej inštancie nevyplývajú vady, ktorých dôsledkom by bolo porušenie práva odvolateľa na spravodlivý proces. Súd zistil správne a zodpovedajúco procesnej iniciatíve strán skutkový stav potrebný na rozhodnutie o podanej žalobe a napokon aj vec správne právne posúdil. Preto rozsudok súdu prvej inštancie odvolací súd podľa § 387 ods. 1 CSP v napadnutej časti potvrdil.

26. Odvolací súd sa podľa § 387 ods. 2 CSP, stotožňuje so správnymi skutkovými a právnymi závermi súdu prvej inštancie a v reakcii na uplatnené odvolacie dôvody a na zdôraznenie správnosti predmetného rozhodnutia dodáva, že:

27. Predmetom prejednávaneho sporu je nárok žalobcu na náhradu nemajetkovej ujmy spôsobenej v dôsledku odpracovania priemerného týždenného pracovného času presahujúceho limit stanovený v čl. 6 písm. b) Smernice Európskeho parlamentu a Rady 2003/88/ES zo 4.1.2003 o niektorých aspektoch organizácie pracovného času.

28. Odvolateľove námietky vo vzťahu k nedostatku právomoci všeobecných súdov na posudzovanie súladu vnútroštátneho práva s pravom únie, (pričom žalovaný má za to, že žalobca ani nepreukázal, ktoré ustanovenia vnútroštátnej právnej úpravy sú v rozpore so Smernicou, resp. ktoré boli nesprávne prevzaté do vnútroštátnej právnej úpravy), ako aj námietky o nedostatku vecnej pasívnej legitimácie Slovenskej republiky v spore, (tvrdiac že uvedená Smernica sa nevzťahuje na hasičov, resp. na žalobcu ako príslušníka Hasičského záchranného zboru SR), považuje odvolací súd za nedôvodné.

29. Vo vzťahu k odvolacej námietky k nedostatku právomoci všeobecných súdov na posudzovanie súladu vnútroštátneho práva s právom únie odvolací súd upriamuje pozornosť na ust. § 3 ods. 1 CSP, podľa ktorého súdy prejednávajú a rozhodujú súkromnoprávne spory a iné súkromnoprávne veci, ak ich podľa zákona neprejednávajú a nerozhodujú iné orgány. V zmysle § 21 Občianskeho zákonníka, pokiaľ je účastníkom občianskoprávných vzťahov štát, je právnickou osobou. Z ustanovenia § 73 CSP vyplýva potreba určiť subjekt, ktorý za štát koná pred súdom. Aj s použitím ustanovenia § 135 ods. 1 CSP preto správne v predmetnom konaní je označený aj ústredný orgán štátnej správy, ktorý za štát v predmetnej veci koná. Spor o náhradu škody spôsobenej jednotlivcovi porušením práva únie v dôsledku nesprávneho prebratia - transpozície smernice Európskej únie do vnútroštátneho právneho poriadku, je potrebné zaradiť medzi súkromnoprávne spory, pričom odvolací súd poukazuje na to, že z judikatúry Súdneho dvora vyplýva, že spory o náhradu škody spôsobenej porušením práva únie medzi jednotlivcom a štátom majú rozhodovať príslušné vnútroštátne súdy. Z týchto dôvodov preto súd prvej inštancie mal právomoc prejednať a rozhodnúť prejednávany spor žalobcu a žalovaného o náhradu škody, ktorej sa domáhal ako nemajetkovej ujmy. Súd prvej inštancie pri posudzovaní predmetu sporu musel posudzovať zodpovednosť žalovaného za škodu žalobcovi, ktorá mu bola spôsobená porušením práva únie, pričom jedným z predpokladov zodpovednosti je „dostatočne závažné porušenie právnej normy únie, ktorej cieľom je priznanie práv jednotlivcom“, súd prvej inštancie bol v rámci svojej právomoci v prejednávanom spore oprávnený a povinný skúmať, či zo strany žalovaného došlo k tvrdenému porušeniu práva únie pri preberaní Smernice 2003/88/ES do právneho poriadku Slovenskej republiky, a to konkrétne vo vzťahu k zákonu č. 315/2001 Z. z., čo znamená, že v jednotlivostiach bol oprávnený a povinný skúmať, či zák. č. 315/2001 Z. z. zodpovedá cieľom čl. 6 písm. b) Smernice 2003/88/ES. Z týchto dôvodov preto argumentácia žalovaného v podanom odvolaní, že súd prvej inštancie nebol oprávnený, a teda nemal právomoc posudzovať súlad zákona č. 315/2001 Z. z. so Smernicou 2003/88/ES, podľa názoru odvolacieho súdu je nedôvodná.

30. Odvolací súd tu poukazuje i na rozsudok Súdneho dvora C-429/09 zo dňa 25.11.2010 vo veci Günter Fuß, ktorý vo svojom rozhodnutí citoval aj súd prvej inštancie, a ktorý sa zaoberal práve otázkou výkladu Smernice Európskeho parlamentu a Rady 2003/88/ES zo dňa 4.11.2003 o niektorých aspektoch organizácie pracovného času v súvislosti s porušením čl. 6 Smernice, ustanovujúceho maximálny týždenný pracovný čas. Uvedené konanie sa týkalo pracovníka, ktorý bol ako hasič zamestnaný v rámci zásahovej služby spadajúcej do verejného sektora a jeho rozpis služieb stanovoval v priemernej dĺžke 54 hodín týždenne a zahŕňal 24-hodinové zmeny, pričom každá 24-hodinová zmena, v rámci ktorej musel

byť hasič prítomný na pracovisku, pozostávala z aktívnej služby a pohotovostnej služby, ktorá môže byť prerušená zásahovou činnosťou.

31. Článok 6 písm. b) Smernice 2003/88/ES predstavuje pravidlo sociálneho práva Únie s osobitným významom, z ktorého má mať prospech každý pracovník, keďže je minimálnou požiadavkou určenou na zaistenie bezpečnosti a ochrany jeho zdravia, ktoré ukladá členským štátom povinnosť stanoviť 48-hodinovú hranicu pre priemerný týždenný pracovný čas, v súvislosti s ktorou je výslovne stanovené, že zahŕňa tak nadčasy, ako aj pracovnú pohotovosť, a od ktorej sa nemožno v žiadnom prípade odchýliť, pokiaľ ide o také činnosti, ako je činnosť hasičov, hoci by k tomu došlo len prostredníctvom súhlasu dotknutého pracovníka. Súdny dvor vo svojich rozhodnutiach konštatoval, že členské štáty nemôžu jednostranne určiť rozsah pôsobnosti článku 6 písm. b) Smernice 2003/88 tak, že uplatnenie tohto nároku pracovníkov na to, aby priemerný týždenný pracovný čas nepresahoval túto maximálnu hranicu, budú viazať na nejakú podmienku alebo ho určitým spôsobom obmedzia.

32. So zreteľom na vyššie uvedené je potrebné urobiť záver, že vnútroštátna právna úprava v zmysle zákona č.315/2001 Z.z. o hasičskom a záchrannom zbore umožňuje zamestnávateľovi, resp. služobnému úradu rozvrhnúť príslušníkovi zboru služobný čas tak, že tento presiahne maximálnu hranicu, stanovenú v čl. 6 písm. b) cit. Smernice Európskeho parlamentu a rady 2003/88/ES. Povinnosťou členských štátov vyplývajúcou zo smernice je dosiahnuť výsledok stanovený smernicou, ako aj ich povinnosť prijať všetky opatrenia všeobecnej alebo osobitnej povahy na zabezpečenie splnenia tejto povinnosti. Vzťahuje sa to na všetky orgány členských štátov.

33. Zákon o hasičskom a záchrannom zbore č. 315/2001 Z.z. v znení neskorších predpisov (ďalej len „Zákon“) v § 85 až § 94 upravuje podmienky výkonu štátnej služby so zameraním na pojmy týždenný služobný čas, nerovnomerné rozvrhnutie služobného času, prestávky v štátnej službe, nepretržitý odpočinok medzi služobnými dňami, dĺžka nepretržitého odpočinku v týždni, dni služobného pokoja, štátna služba nadčas, služobná pohotovosť a dovolenka. Podľa prílohy č. 4 bod 6 cit. zákona bola do jeho znenia prebratá Smernica č. 2003/88/ES. Napriek zdaniu, že vnútroštátna právna úprava je v súlade s právom Únie, z ustanovenia citovaného zákona nevyplýva, že by služobná pohotovosť hasičov v mieste výkonu služby bola považovaná za súčasť ich služobného času, v čom spočíva rozpor s právom Únie. Súdny dvor opakovane konštatoval, že pojem „pracovný čas“ uvedený v Smernici 2003/88/ES je autonómny pojem práva EÚ, ktorý treba definovať podľa objektívnych vlastností s odkazom na systém a účel tejto smernice, ktorým je zlepšenie životných a pracovných podmienok pracovníkov. Čl. 2 ods. 1 a 2 Smernice 2003/88/ES vymedzuje „pracovný čas“ ako „akýkoľvek čas, počas ktorého pracovník pracuje podľa pokynov zamestnávateľa a vykonáva svoju činnosť alebo povinnosti...“ a „čas odpočinku“ ako „akýkoľvek čas, ktorý nie je pracovným časom“. Súdny dvor v rozsudku vo veci C-518/15 Ville de Nivelles/Rudy Matzak zdôraznil, že členské štáty sa nemôžu, pokiaľ ide o určité kategórie hasičov prijatých do verejných hasičských služieb, odchýliť od súboru povinností vyplývajúcich z ustanovení smernice vrátane pojmov „pracovný čas“ a „čas odpočinku“. Smernica neumožňuje ani to, aby členské štáty ponechali v platnosti alebo prijali inú definíciu pojmu „pracovný čas“, ako je definícia uvedená v tejto smernici. To potvrdzuje aj účel tejto smernice, ktorým je neprekročenie maximálnej hranice priemerného týždenného pracovného času, stanovenej v čl. 6 písm. b) cit. Smernice.

34. Vo vzťahu k výkladu čl. 2 bod 1 Smernice Súdny dvor Európskej únie opakovane konštatoval:

34.1. Podľa rozsudku Súdneho dvora EÚ vo veci D. J. proti Radiotelevizija Slovenija, sp.zn. C-344/19 z 9.3.2021, článok 2 bod 1 Smernice 2003/88 sa má vykladať v tom zmysle, že čas pracovnej pohotovosti vo forme nepretržitej dostupnosti, počas ktorého musí byť pracovník len telefonicky zastihnuteľný a ak je to potrebné, dostaviť sa na pracovisko v lehote jednej hodiny, pričom môže byť v služobnom byte, ktorý mu dal k dispozícii jeho zamestnávateľ v mieste tohto pracoviska, ale nemusí sa v ňom zdržiavať, predstavuje v celom rozsahu pracovný čas v zmysle tohto ustanovenia, len pokiaľ z celkového posúdenia všetkých okolností veci, predovšetkým z dôsledkov takej lehoty, a prípadne z priemernej pravidelnosti zásahov počas tejto doby, vyplýva, že obmedzenia uložené tomuto pracovníkovi počas uvedenej doby sú takej povahy, že objektívne a veľmi významne ovplyvňujú možnosť tohto pracovníka slobodne nakladať v tejto dobe s časom, v rámci ktorého sa od neho výkon práce nepožaduje, a venovať tento čas svojim vlastným záujmom. Slabá dostupnosť voľnočasových aktivít v najbližšom okolí predmetného miesta nie je na účely takéhoto posúdenia relevantná.

34.2. Na položené otázky vo veci C-580/19 z 9.3.2021, RJ a Stadt Offenbach am Main (mesto Offenbach am Main, Nemecko) Súdny dvor EÚ odpovedal cit.: „článok 2 bod 1 smernice 2003/88 sa má vykladať v tom zmysle, že čas pracovnej pohotovosti vo forme nepretržitej dostupnosti, počas ktorého pracovník musí byť schopný so svojou zásahovou uniformou a služobným vozidlom, ktoré mu poskytol zamestnávateľ, s využitím oprávnení spočívajúcich vo výnimkách zo Zákona o cestnej premávke a v práve prednosti viažucich sa na toto vozidlo dostaviť sa na hranice mesta, v ktorom sa nachádza jeho služobný útvar, v lehote 20 minút, predstavuje v celom rozsahu „pracovný čas“ v zmysle tohto ustanovenia, len pokiaľ z celkového posúdenia všetkých okolností veci, predovšetkým z dôsledkov takej lehoty, a prípadne z priemernej pravidelnosti zásahov počas tejto doby, vyplýva, že obmedzenia uložené tomuto pracovníkovi počas uvedenej doby sú takej povahy, že objektívne a veľmi významne ovplyvňujú možnosť tohto pracovníka slobodne nakladať v tejto dobe s časom, v rámci ktorého sa od neho výkon práce nepožaduje, a venovať tento čas svojim vlastným záujmom.“

34.3. Obdobne Súdny dvor EÚ vo veci C-107/19 z 9.9.2021 (XR proti Dopravní podnik hl. m. Prahy, akciová spoločnosť) rozhodol tak, že „článok 2 smernice 2003/88/ES Európskeho parlamentu a Rady zo 4. novembra 2003 o niektorých aspektoch organizácie pracovného času sa má vykladať v tom zmysle, že prestávka v práci, ktorá sa poskytuje pracovníkovi počas jeho denného pracovného času a počas ktorej musí byť v prípade potreby schopný do dvoch minút odísť na výjazd, je „pracovným časom“ v zmysle uvedeného ustanovenia, ak z celkového posúdenia všetkých okolností vyplýva, že obmedzenia uložené tomuto pracovníkovi počas uvedenej prestávky v práci majú takú povahu, že objektívne a veľmi významne ovplyvňujú možnosť pracovníka slobodne nakladať s časom, v rámci ktorého sa od neho výkon práce nepožaduje, a venovať sa vlastným záujmom.“

34.4. V rozsudku Súdneho dvora EÚ vo veci C-214/20 z 11.1.2020 (MG a Dublin City Council (mestská rada v Dubline, Írsko) súdny dvor odpovedal na položené otázky cit.: „článok 2 bod 1 Smernice 2003/88 sa má vykladať v tom zmysle, že doba pracovnej pohotovosti vo forme nepretržitej dostupnosti zabezpečovanej hasičom v zálohe, počas ktorej tento pracovník vykonáva so súhlasom svojho zamestnávateľa samostatnú zárobkovú činnosť, ale v prípade tiesňového volania sa musí dostaviť na hasičskú stanicu, na ktorú je pridelený, v lehote najviac desiatich minút, nepredstavuje „pracovný čas“ v zmysle tohto ustanovenia, ak z celkového posúdenia všetkých okolností prejednávanej veci, najmä z rozsahu a spôsobu, akým môže pracovník vykonávať inú zárobkovú činnosť, a skutočnosti, že nie je povinný zúčastniť sa na všetkých zásahoch zabezpečovaných z tejto hasičskej stanice, vyplýva, že obmedzenia kladené na pracovníka počas tejto doby nemajú takú povahu, aby objektívne a vo veľmi významnej miere ovplyvnili schopnosť tohto pracovníka slobodne nakladať počas danej doby s časom, v rámci ktorého sa od neho výkon profesionálnej služby hasiča v zálohe nevyžaduje.“

34.5. Vo vzťahu k pôsobnosti cit. Smernice na žalobcu, t.j. na hasičov, resp. príslušníkov Záchraného a hasičského zboru, jej výklad bol uvedený aj v rozsudku Súdneho dvora v spojených veciach C-397/01 až C-403/01 zo dňa 5.10.2004 Pfeiffer a i., ako aj v uznesení Súdneho dvora vo veci C-52/04 zo dňa 14.7.2005 Personalrat der Feuerwehr Hamburg. V prejednávanom spore sa na činnosť, vykonávanú žalobcom v rámci služobného pomeru, táto výnimka nevzťahuje. Cieľom Smernice 89/391 je podpora zlepšenia bezpečnosti a ochrany zdravia pracovníkov pri práci. Z čl. 2 ods. 1 vyplýva, že rozsah pôsobnosti je nutné chápať širšie, teda výnimky z pôsobnosti uvedené v čl. 2 ods. 2 v prvom pododseku je potrebné vykladať zužujúco. Čl. 2 ods. 2 v prvom pododseku nevyklučuje z pôsobnosti smernice služby civilnej ochrany en bloc, ale len „určité osobitné činnosti“ týchto služieb. Rozsah pôsobnosti sa obmedzuje na prípady nevyhnutnej ochrany záujmov, ktoré dovoľuje smernica členským štátom chrániť. Jej účelom bolo zabezpečenie riadneho fungovania služieb nevyhnutných na ochranu verejnej bezpečnosti, zdravia a poriadku, ak nastane osobitne vážna situácia alebo situácia osobitného rozsahu - napríklad katastrofa, pre ktorú je typické, že nie je možné rozvrhnúť pracovný čas pre zásahové a záchrané tímy. Taká služba civilnej ochrany v užšom zmysle sa odlišuje od štandardnej, základnej náplne činnosti a plnenia úloh žalobcu ako príslušníka Záchraného a hasičského zboru. Nevyznačuje sa žiadnymi osobitosťami, ktoré by odporovali použitiu právnych noriem Spoločenstva v oblasti ochrany bezpečnosti a ochrany zdravia zamestnancov, takže sa na ňu nevzťahuje vylúčenie z pôsobnosti uvedené v článku 2 ods. 2 prvom pododseku Smernice 89/391. Na jednej strane zákonodarca Spoločenstva síce vychádzal zo zásady použiteľnosti Smernice 2003/88/ES na takéto činnosti, na strane druhej, dal možnosť členským štátom odchyliť sa za určitých podmienok od jednotlivých ustanovení smernice (článok 17). V článku 17 ods. 3 písm. b) iii) Smernice 2003/88/ES sa uvádza, že v súlade s odsekom 2 tohto článku sa môžu vykonať odchýlky článkov 3, 4, 5, 8 až 16 v prípade činností spojených s

potrebou nepretržitej služby alebo výroby, najmä protipožiarna služby a služby civilnej ochrany. Odchýlku od článku 6 však Smernica nepripúšťa ani v prípade takéhoto charakteru činností.

34.6. Zo záverov uznesenia Súdneho dvora vo veci C-52/04 Personalrat der Feuerwehr Hamburg vyplýva, že článok 2 smernice Rady 89/391/EHS o zavádzaní opatrení na podporu zlepšenia bezpečnosti a ochrany zdravia pracovníkov pri práci, ako aj článok 1 ods. 3 Smernice Rady 2003/88/ES o niektorých aspektoch organizácie pracovného času, sa majú vykladať v tom zmysle, že činnosti vykonávané zásahovými silami takej verejnej požiarnej služby, ako je verejná služba, o ktorú ide v konaní vo veci samej, obvykle patria do pôsobnosti uvedených smerníc, takže článok 6 bod 2 Smernice 2003/88/ES v zásade bráni prekročeniu maximálnej hranice 48 hodín určenej ako maximálny týždenný pracovný čas, vzťahujúci sa aj na služby hliadky. Jeho prekročenie je však možné v prípade výnimočných okolností takej závažnosti a rozsahu, ktoré dočasne prevážia cieľ smerujúci k zabezpečeniu riadneho fungovania služieb nevyhnutných pre ochranu takých verejných záujmov, ako sú verejný poriadok, zdravie, bezpečnosť, nad cieľom spočívajúcim v zabezpečení bezpečnosti a zdravia pracovníkov pridelených do zásahových a záchranných jednotiek; aj v takejto výnimočnej situácii však musia byť v čo najväčšom rozsahu zachované ciele Smernice 89/391. Čl. 1 ods. 3 Smernice 2003/88/EHS definuje svoj rozsah pôsobnosti na všetky odvetvia činností, verejné i súkromné, pričom výslovne odkazuje na článok 2 Smernice 89/391/EHS. Smernica 89/391 sa v zmysle čl. 2 ods. 1 uplatňuje „na všetky odvetvia činností a to verejné aj súkromné“, ku ktorým okrem iného patria všeobecne uvedené činnosti služieb (priemysel, poľnohospodárstvo, obchod, administratíva, služby, vzdelávanie, kultúra, voľný čas atď.) Ako vyplýva z ods. 2 prvého pododseku, neuplatňuje sa uvedená smernica tam, kde sú s ňou nevyhnutne v rozpore charakteristiky vlastné pre určité osobitné činnosti verejných služieb, napríklad v oblasti služieb civilnej ochrany.

34.7. V prejednávanom spore sa na činnosť, vykonávanú žalobcom v rámci služobného pomeru, táto výnimka nevzťahuje. Je potrebné poukázať na cieľ smernice 89/391, ktorý je zameraný na podporu zlepšenia bezpečnosti a ochrany zdravia pracovníkov pri práci. Rovnako aj zo znenia jeho čl. 2 ods. 1 vyplýva, že rozsah jej pôsobnosti je nutné chápať širšie. Z toho vyplýva, že výnimky z pôsobnosti uvedené v čl. 2 ods. 2 v prvom pododseku, je potrebné vykladať zužujúco. Čl. 2 ods. 2 prvý pododsek Smernice 89/391 nevyklučuje z pôsobnosti smernice služby civilnej ochrany ako také, ale len „určité osobitné činnosti“ týchto služieb, ak charakteristiky vlastné pre určité osobitné činnosti odporujú použitiu ustanovení tejto smernice. Táto výnimka zo široko vymedzeného rozsahu pôsobnosti Smernice 89/391 sa musí vykladať tak, že jej rozsah pôsobnosti sa obmedzuje na prípady nevyhnutnej ochrany záujmov, ktoré dovoľuje smernica členským štátom chrániť. Z tohto hľadiska bola výnimka uvedená v čl. 2 ods. 2 prvom pododseku Smernice 89/391 prijatá len na účel zabezpečiť riadne fungovanie služieb nevyhnutných na ochranu verejnej bezpečnosti, zdravia a poriadku, ak nastane osobitne vážna situácia alebo situácia osobitného rozsahu - napríklad katastrofa - pre ktorú je typické, že nie je možné rozvrhnúť pracovný čas pre zásahové a záchranné tímy. Takto popísaná služba civilnej ochrany v užšom zmysle slova, na ktorú sa vzťahuje uvedené ustanovenie, sa jasne odlišuje od štandardnej, základnej obsahovej náplne činnosti a plnenia úloh žalobcu ako príslušníka Záchranného a hasičského zboru.

35. Aj keď služba žalobcu okrem plnenia úloh pri zdoľávaní požiarov zahŕňa aj úlohy na úseku civilnej ochrany obyvateľstva, najmä pri poskytovaní priameho výkonu záchranných činností pri haváriách, živelných pohromách a iných mimoriadnych udalostiach a teda, musí čeliť udalostiam, ktoré prirodzene fungovania služieb nevyhnutných pre ochranu takých verejných záujmov, ako sú verejný poriadok, zdravie a bezpečnosť, nad cieľom spočívajúcim v zabezpečení bezpečnosti a zdravia pracovníkov pridelených do zásahových a záchranných jednotiek; aj v takejto výnimočnej situácii však musia byť v čo najväčšom rozsahu zachované ciele Smernice 89/391. Súdny dvor aj v tomto uznesení dospel k záveru, že jediným cieľom výnimky, ktorá je uvedená v článku 2 ods. 2 prvom pododseku Smernice 89/391, bolo zabezpečenie riadnej činnosti služieb nevyhnutných na účely ochrany bezpečnosti, zdravia, ako aj verejného poriadku v prípade závažných a svojim rozsahom mimoriadnych okolností - napríklad v prípade katastrofy. Odvolací súd na základe vyššie uvedeného tak uzatvára, že služobná činnosť žalobcu patrí do pôsobnosti Smernice 2003/88/ES.

36. K námietke nedostatku vecnej pasívnej legitímácie štátu treba uviesť, že Súdny dvor tiež rozhodol, že článok 6 písm. b) Smernice 2003/88 má priamy účinok, keďže priznáva jednotlivcom práva, ktoré môžu priamo uplatniť v konaní pred vnútroštátnymi súdmi. Z judikatúry Súdneho dvora vyplýva, že v prípade, ak by nebolo možné vykladať a uplatňovať vnútroštátnu právnu úpravu v súlade s požiadavkami

práva Únie, vnútroštátne súdy a správne orgány majú povinnosť uplatňovať právo Únie v celom rozsahu a chrániť práva, ktoré toto právo Únie priznáva jednotlivcom, pričom v prípade potreby neuplatnia nijaké vnútroštátne ustanovenie, ktoré by bolo v rozpore s právom Únie. Je potrebné vziať na zreteľ aj ustálenú judikatúru Súdneho dvora, podľa ktorej zásada zodpovednosti štátu za škody spôsobené jednotlivcom porušením práva Únie, ktoré sú mu pripísateľné, je súčasťou systému zmlúv, na ktorých je Únia založená. Z uvedenej judikatúry vyplýva, že táto povinnosť platí v prípade každého porušenia práva Únie členským štátom, a to bez ohľadu na verejný orgán, ktorý sa tohto porušenia dopustil, a bez ohľadu na to, aký verejný orgán má podľa práva dotknutého členského štátu v zásade povinnosť túto škodu nahradiť. Uplatnenie podmienok dovoľujúcich konštatovať zodpovednosť členských štátov za škody spôsobené jednotlivcom porušeniami práva Únie musia vnútroštátne súdy v zásade vykonať podľa usmernení Súdneho dvora na ich vykonanie. Náhradu škody spôsobenej jednotlivcovi môže zabezpečiť nielen verejnoprávny subjekt, ale aj štát. Právo Únie nebráni tomu, aby mohla zodpovednosť verejnoprávneho subjektu za škodu spôsobenú jednotlivcovi vzniknúť popri zodpovednosti, ktorú má samotný členský štát. Súdny dvor rozhodol, že poškodení jednotlivci majú právo na náhradu škody, keď sú splnené tri podmienky, t.j. 1. že cieľom porušenej právnej normy Únie je priznať jednotlivcom práva a porušenie je dostatočne závažné, 2. existencie škody a 3. priama príčinná súvislosť medzi porušením a škodou, spôsobenou poškodeným jednotlivcom. Za splnenie týchto troch podmienok musí štát napraviť následky spôsobenej škody podľa vnútroštátneho práva upravujúceho zodpovednosť za spôsobenú škodu, pričom podmienky náhrady škody stanovené vo vnútroštátnych právnych úpravách nemôžu byť menej výhodné ako podmienky týkajúce sa obdobných vnútroštátnych prostriedkov nápravy (zásada ekvivalencie) a nemôže byť upravené tak, aby viedli k praktickej nemožnosti alebo nadmernému sťaženiu získania náhrady (zásada efektivity).

37. Žalobca ako hasič zamestnaný v rámci zásahovej služby spadajúcej do verejného sektora, odpracoval priemerný týždenný pracovný čas presahujúci priemerný týždenný pracovný čas stanovený v článku 6 písm. b) Smernice 2003/88. Preto sa môže dovolávať práva Únie na vyvodenie zodpovednosti orgánov dotknutého členského štátu s cieľom získať náhradu škody vzniknutej v dôsledku porušenia tohto ustanovenia.

38. Prvá podmienka priznania uplatneného nároku je v danom prípade splnená, pretože článok 6 písm. b) Smernice 2003/88 predstavuje pravidlo sociálneho práva Únie s osobitným významom, z ktorého má mať prospech každý pracovník, keďže je minimálnou požiadavkou určenou na zaistenie bezpečnosti a ochrany jeho zdravia, ktoré ukladá členským štátom povinnosť stanoviť 48 hodinovú hranicu pre priemerný týždenný pracovný čas, v súvislosti s ktorou je výslovne stanovené, že zahŕňa nadčasy, a od ktorej sa v prípade neprebratia čl. 22 ods. 1 tejto smernice do vnútroštátneho práva nemožno v žiadnom prípade odchyliť, pokiaľ ide o také činnosti, ako je činnosť hasičov, o ktorú ide vo veci samej, hoci by k tomu došlo len prostredníctvom súhlasu dotknutého pracovníka. Uvedené dôležité pravidlo sociálneho práva nemožno podrobiť akejkolvek podmienke alebo akémukoľvek obmedzeniu.

39. Vo vzťahu k druhej podmienke, judikatúra Súdneho dvora za dostatočne závažné porušenie práva Únie považuje zjavné a závažné prekročenie hraníc voľnej úvahy členským štátom, pričom zložky, ktoré majú byť v tejto súvislosti zohľadnené, sú predovšetkým stupeň jasnosti a presnosti porušenej právnej normy, ako aj rozsah miery voľnej úvahy, ktorý porušená norma ponecháva vnútroštátnym orgánom. Porušenie práva Únie dostatočne závažné, pokiaľ je v zjavnom rozpore s judikatúrou Súdneho dvora v danej oblasti.

40. Žalobcovi boli rozvrhované služby takým spôsobom, že na 16,5-hodinovú riadnu službu v služobný deň nadväzovala určená 7,5-hodinová služobná pohotovosť na pracovisku tak, že súhrn takto rozvrhnutého týždenného pracovného času prekračuje vo viac ako polovici mesiacov rozhodného obdobia čas 48 hodín. Služobné povinnosti boli určované na čas nočných hodín a v prípade vyhláseného poplachu boli hasiči vyslaní na zásah, teda služobná pohotovosť sa mení na prácu nadčas, teda hasiči strávili na pracovisku počas jednej zmeny minimálne 24 hodín.

41. Žalovaný vo svojom odvolaní argumentoval s poukazom na rozsudok Súdneho dvora C-46/93 a C-48/93 vo veci Brasserie du pecher a Factortame a namietal, že žalobca nepreukázal, že vyvinul primerané úsilie, aby sa vyhol škode alebo obmedzil jej rozsah, resp. že by využil dostupné prostriedky na svoju ochranu, ktoré mal k dispozícii, žiadnym spôsobom neoznámil svojmu zamestnávateľovi, že odmieta vykonávať služobnú pohotovosť, že výkon služobnej pohotovosti pociťuje ako výraznú

ujmu. Odvolací súd však považuje za potrebné poukázať na neskoršiu judikatúru Súdneho dvora, predovšetkým na rozsudok vo veci G. Fuß v spojení s rozsudkom C-445/06 vo veci Danske Slagterier. Z judikatúry Súdneho dvora vyplýva, že by bolo v rozpore so zásadou efektivity uložiť poškodeným osobám povinnosť systematicky využívať všetky právne prostriedky, ktoré sú im k dispozícii, aj keď by to spôsobilo nadmerné ťažkosti alebo by to od nich nebolo možné rozumne vyžadovať. Súdny dvor už teda rozhodol, že výkon práv priznaných jednotlivcom priamo uplatniteľnými ustanoveniami práva Únie by bol znemožnený alebo nadmerne sťažený, ak by ich návrhy na náhradu škody založené na porušení práva Únie museli byť zamietnuté alebo čiastočne zamietnuté iba z toho dôvodu, že sa jednotlivci nedomáhali práva, ktoré im priznáva právo Únie a ktoré im vnútroštátny zákon odoprel. Pracovník sa má považovať za slabšiu stranu v rámci pracovnoprávneho vzťahu, takže je nutné zabrániť tomu, aby ho mal zamestnávateľ možnosť v jeho právach obmedzovať. Vzhľadom na toto slabšie postavenie môže byť totiž takýto pracovník odradený od otvoreného uplatňovania svojich práv voči zamestnávateľovi, keďže uplatňovanie týchto práv ho môže vystaviť opatreniam zamestnávateľa, ktoré môžu mať vplyv na pracovnoprávny vzťah v neprospech tohto pracovníka. Okrem toho treba zdôrazniť, že v takej veci ako vo veci samej, ktorá sa týka porušenia ustanovenia práva Únie s priamym účinkom zo strany zamestnávateľa vo verejnom sektore, vyžadovanie splnenia podmienky, aby dotknutí pracovníci najprv požiadali svojho zamestnávateľa o skončenie porušovania práva Únie na účely získania náhrady škody vzniknutej v dôsledku tohto porušenia by malo za následok, že orgánom dotknutého členského štátu by sa umožnilo, aby bola povinnosť dbať o dodržovanie takýchto noriem systematicky prenášaná na jednotlivca, čím sa týmto orgánom môže umožniť, aby boli v prípade nepodania takejto žiadosti vyňatí z ich dodržovania. Vyžadovanie takejto podmienky by totiž znamenalo spochybnenie práva na náhradu škody, ktoré má základ v právnom poriadku Únie a povinnosti členských štátov zabezpečiť jeho dodržovanie bez toho, aby ju mohli preniesť na jednotlivcov. Článok 6 písm. b) Smernice 2003/88 nevyžaduje, aby dotknutí pracovníci požiadali svojho zamestnávateľa o dodržovanie minimálnych požiadaviek upravených týmto ustanovením, ale naopak, zamestnávateľovi nariaďuje, aby v prípade, ak je do vnútroštátneho práva prebratá výnimka upravená v článku 22 tej istej smernice, získal osobný, výslovný a slobodne vyjadrený súhlas uvedeného pracovníka s tým, že sa vzdáva práv priznaných týmto článkom 6 písm. b), čo v danom prípade preukázané nebolo.

42. V posudzovanej veci vznikla žalobcovi nemajetková ujma, ktorú je možné posúdiť podľa zásad upravených v § 11 a nasl. Občianskeho zákonníka, vzťahujúcich sa na právo na ochranu osobnosti. Predmetom ochrany podľa tohto ustanovenia sú osobné práva občana, ktoré ovplyvňujú rozvoj jeho osobnosti a sú s ním úzko späté. Jedná sa o nehmotné hodnoty ľudskej osobnosti v jej fyzickej (telesnej), ako aj psychicko-morálno-sociálnej integrite. Funkciou práva na ochranu osobnosti je zabezpečenie dôstojnej existencie a slobodného rozvoja osobnosti fyzickej osoby.

43. Jedným z najvýznamnejších osobnostných práv je, o.i., právo na súkromný a rodinný život, ako aj právo na ochranu zdravia. Odvolací súd odkazuje na závery súdu prvej inštancie o vzniku nemajetkovej ujmy u žalobcu, ktorej podstatou je skutočnosť, že tento namiesto času, ktorý mohol tráviť s rodinou, prípadne inak ako v zamestnaní, tento čas trávil práve v zamestnaní. Je potrebné dodať, že žalobca má aj právo na ochranu zdravia podľa Čl. 40 Ústavy Slovenskej republiky, že uvedený článok zaväzuje štát zabezpečiť jeho realizáciu predovšetkým prostredníctvom právnej úpravy materiálnych a inštitucionálnych predpokladov nevyhnutných na jeho efektívny výkon. V pracovnoprávnej oblasti je právo na ochranu zdravia zabezpečované predovšetkým zavádzaním opatrení na zlepšenie bezpečnosti a ochrany zdravia pracovníkov, vrátane úpravy pracovných podmienok, medzi ktoré patrí aj organizácia pracovného času a odpočinku. Každý má právo na odpočinok a zotavenie vrátane rozumného vymedzenia pracovného času a pravidelnej platenej dovolenky (článok 24 Všeobecnej Deklarácie ľudských práv). Z úvodných ust. Smernice Rady 89/391/EHS o zavádzaní opatrení na podporu zlepšenia bezpečnosti a ochrany zdravia pracovníkov pri práci, ako aj Smernice Rady 2003/88/ES o niektorých aspektoch organizácie pracovného času, vyplýva, že normotvorca vychádzal z faktu, že je ešte stále príliš vysoký výskyt pracovných úrazov a chorôb z povolania a musia sa preto bezodkladne zaviesť alebo zlepšiť preventívne opatrenia na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia pracovníkov a zaistiť vyšší stupeň ich ochrany, pričom tento cieľ by sa nemal podriaďovať ekonomickým úvahám. Všetci pracovníci by mali mať primeranú dobu odpočinku, pričom pojem „odpočinok“ sa musí vyjadriť v jednotkách času, t.j. v dňoch, hodinách, resp. ich častí. Pracovníkom spoločenstva sa musí poskytnúť minimálny denný, týždenný a ročný čas odpočinku a primerané prestávky v práci. V tejto súvislosti je potrebné tiež zaviesť maximálnu hranicu týždenného pracovného času; „primeraný odpočinok“ znamená, že pracovníci majú pravidelný čas odpočinku, trvanie ktorého je vyjadrené v jednotkách času a ktorý je dostatočne dlhý

a nepretržitý, aby sa zabezpečilo, že v dôsledku vyčerpania alebo iného nepravidelného rozvrhnutia práce nespôsobia úraz ani sebe ani spolupracovníkom alebo iným osobám a že si ani krátkodobo ani dlhodobo nepoškodia zdravie.

44. Vychádzajúc aj z vyššie uvedených skutočností, je potrebné sa stotožniť so záverom súdu, že žalobcovi nepochybne vznikla nemajetková ujma. Uvedená ujma u žalobcu spočíva v porušení jeho základného osobnostného práva - práva na súkromný a rodinný život, právo na ochranu zdravia, telesnej a psychickej integrity, spočívajúca predovšetkým v porušení práva na primeranú dobu odpočinku. Nemožno sa stotožniť s argumentáciou žalovaného, že nebola splnená podmienka pre uplatnenie nároku na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch podľa § 13 ods. 2 Občianskeho zákonníka, že v zmysle uvedeného ustanovenia je možné žiadať peňažné odškodnenie len vtedy, ak nie je postačujúce zadosťučinenie podľa ods. 1 § 13 a že neoprávneným zásahom bola v značnej miere znížená dôstojnosť, resp. vážnosť žalobcu v spoločnosti.

45. So zreteľom na povahu osobnostného práva, ktoré bolo v danom prípade porušené (právo na ochranu zdravia) a jeho okolnosti, nemožno podmieňovať možnosť uplatnenia peňažnej satisfakcie požadovaním následku, ktorým je zníženie dôstojnosti, resp. vážnosti žalobcu v spoločnosti. Občianskoprávne prostriedky ochrany osobnosti vymenované v § 13 ods. 1 a 2 Občianskeho zákonníka sú uvedené príkladmo, teda právna úprava nevylučuje, aby fyzická osoba použila aj iné prostriedky ochrany, a ktoré z týchto právnych prostriedkov dotknutá osoba použije, závisí predovšetkým na jej vôli, ktorá bude ovplyvnená povahou a intenzitou neoprávneného zásahu. Fyzická osoba má právo najmä sa domáhať, aby sa upustilo od neoprávnených zásahov, aby boli odstránené následky týchto zásahov a aby jej bolo dané primerané zadosťučinenie, pričom týmto zadosťučinením sa rozumie morálna satisfakcia. Peňažná satisfakcia prichádza do úvahy tam, kde by sa satisfakcia podľa odseku 1 nejavila ako postačujúca. Vychádzajúc z povahy porušeného práva a okolností, za ktorých k porušeniu došlo, t.j., že žalovaný ako členský štát Únie neprijal opatrenia nevyhnutné na zabezpečenie požiadavky, aby nebola prekročená maximálna hranica priemerného týždenného pracovného času, resp. prijala vnútroštátnu právnu úpravu v zmysle zák. č. 315/2001 Z.z. o hasičskom a záchranom zbore, ktorý umožňuje zamestnávateľovi resp. služobnému úradu rozvrhnúť príslušníkovi zboru služobný čas tak, že tento presiahne maximálnu hranicu, stanovenú v článku 6 písm. b) Smernice Európskeho parlamentu a rady 2003/88/ES, neprichádza do úvahy morálna satisfakcia, ktorou sa podľa súdnej praxe rozumie predovšetkým ospravedlnenie, odvolanie difamujúcich výrokov a pod. Uvedené prostriedky nápravy podľa § 13ods.1 Občianskeho zákonníka za takýchto okolností strácajú svoju účinnosť a funkčnosť a v takomto prípade súdna prax nevylučuje možnosť bez ďalšieho uplatniť finančné zadosťučinenie.

46. K argumentácii žalovaného, podľa ktorej pokiaľ nie je nariadený služobný zásah, môže žalobca odpočívať alebo sa venovať inej činnosti, že pri nariadenej služobnej pohotovosti je v mieste vykonávania štátnej služby určený, resp. vymedzený priestor na odpočinok zamestnanca a teda, sa od neho nevyžaduje aktívna činnosť, že žalobca nemusí byť bdely a aktívny počas celej dĺžky trvania služobnej pohotovosti, je potrebné odkázať na opakované konštatovanie Súdneho dvora, že pojem „pracovný čas“ treba definovať podľa objektívnych vlastností s odkazom na systém a účel smernice, ktorým je zlepšenie životných a pracovných podmienok pracovníkov. Vyžaduje si splnenie troch podmienok. Po prvé pracovník musí byť „v práci“, po druhé musí byť zamestnávateľovi k dispozícii a po tretie musí vykonávať svoju činnosť alebo svoje povinnosti. Rozhodujúcim faktorom pri určovaní toho, čo je a čo nie je pracovný čas, je teda požiadavka prítomnosti na mieste určenom zamestnávateľom a okamžitého poskytovania príslušných služieb. Dôležité je aj zohľadnenie kvality času, ktorý pracovník môže tráviť počas plnenia tohto typu povinností, napríklad to, či sa môže venovať vlastným záujmom a rodine.

47. Preto odvolací súd aj tieto námietky žalovaného považoval za nedôvodné. Žalobca vykonáva službu na mieste určenom zamestnávateľom, musí tam byť fyzicky prítomný a bez ohľadu na to, že nemusí byť „aktívny“ počas celej dĺžky trvania služobnej pohotovosti a že má vytvorené podmienky na oddych resp. spánok, musí byť plne k dispozícii a pripravený okamžite poskytnúť príslušné služby a plniť si svoje povinnosti. Je oddelený od svojho vlastného sociálneho súkromného prostredia a rodinných a spoločenských väzieb a jeho možnosť organizovať si svoj súkromný čas a program, venovať sa svojim vlastným potrebám, je nielen výrazne obmedzená, ale priam vylúčená.

48. Právo na odpočinok u žalobcu bolo niekoľko rokov porušované, pričom žalobca plní v spoločnosti veľmi zodpovedné úlohy, ktoré neraz vyžadujú aj nasadenie vlastného života, že je o to viac dôležité,

aby mal možnosť si po práci aj odpočinúť, venovať sa svojim záľubám, rodine, resp. aj vykonávaniu aktivít, ktoré priamo, či nepriamo súvisia s výkonom jeho povolania. Jeho pracovná pozícia je vysoko zodpovedná, riziková, náročná a nenahraditeľná. Vzhľadom na odpracované hodiny nad týždenný limit dovolený právom Európskej únie za žalované obdobie výška priznanej nemajetkovej ujmy 2.500,- eur s tým súvisiaca nie je neprimeraná (aj vzhľadom už na predchádzajúcu úvahu). Práca žalobcu ako hasiča je nielen náročná, riziková, nezameniteľná a veľmi dôležitá. Preto je potrebné zabezpečiť, aby žalobca ako hasič mal dostatok času na odpočinok, regeneráciu, súkromie, rodinný život.

49. Odvolací súd výšku peňažnej náhrady priznanú súdom prvej inštancie považuje za minimálne primeranú. Vzhľadom na špecifickosť uplatňovaného nároku a čas, ktorý žalobca ne strávil odpočinkom, nevenoval sa svojim záľubám, chorej manželke, rodine, resp. aj vykonávaniu aktivít, ktoré priamo, či nepriamo súvisia s výkonom jeho povolania, nemožno považovať záver súdu prvej inštancie za nesprávny. Súď totiž pri posudzovaní tejto výšky je viazaný právnym predpisom len v tom, že má posúdiť primeranosť uplatňovanej výšky ujmy, ktorú v dôsledku nesprávnej implementácie normy Európskej únie utrpel. Spôsob určenia je na úvahu súdu a táto úvaha nie je podľa záveru odvolacieho súdu neprimeraná, zjavne nevybočujúca z pravidiel odškodňovania.

50. Odvolací súd poukazuje aj na rozhodovacia činnosť všeobecných súdov Slovenskej republiky v skutkovo a právne totožných prípadoch náhrady nemajetkovej ujmy požadovanej príslušníkmi hasičského a záchranného zboru. Len príkladmo možno uviesť nasledujúce závery odvolacích súdov v SR:

50.1. Krajský súd v Košiciach v odôvodnení rozsudku sp.zn. 6Co/24/2024 zo dňa 5.3.2024 uviedol, cit.: „54. Žalobca v dôsledku takeého rozvrhu pracovného času, ktorý bol v rozpore s právom EÚ, prišiel o hodiny voľného času, ktorý by inak venoval rozvíjaniu osobných, rodinných, priateľských vzťahov i fyzickej a psychickej relaxácii. Nerešpektovaním čl. 6 písm. b) Smernice 2003/88/ES pri rozvrhovaní pracovného času žalobcu došlo k zásahu do práv žalobcu na vedenie súkromného, rodinného života i do práva na ochranu jeho zdravia, za ktorý zásah mu patrí nárok na primerané odškodnenie. Vzhľadom na formu zásahu, ktorá sa považuje v zmysle judikatúry Súdneho dvora EÚ za závažný zásah do práv, keď ide o nevratný stav straty niekoľkých stoviek hodín voľného času a času potrebného na regeneráciu pracovných síl, len samotné konštatovanie porušenia práva nie je dostatočným zadosťučinením, a práve peňažná náhrada predstavuje spôsobilé odškodnenie takto vzniknutej ujmy. Peňažná náhrada by mala byť taká vysoká, aby mohla splniť úlohu odškodňovacia, nielen symbolickú, na druhej strane však nemôže byť táto náhrada ani neprimerane vysoká. Pokiaľ súd prvej inštancie rozsah peňažnej náhrady vo výške 3.000,- eur odvodil od charakteru zásahu, jeho trvania, následkoch na živote žalobcu, nemožno týmto jeho úvahám vytknúť žiadne nedostatky. Svoje rozhodnutie založil na právom predvídaných okolnostiach, prihliadajúc podľa povahy veci k porovnateľným kritériám, a ním stanovený rozsah nemajetkovej ujmy spĺňa podmienku primeranosti. Rozhodnutie je konzistentné aj s výškou náhrad priznaných v obdobných súdnych sporoch (porovnaj napr. rozhodnutia Krajského súdu v Košiciach sp. zn. 9CoPr/1/2019, 6CoPr/2/2019, 3CoPr/229/2019, 6Co/244/2019, 1CoPr/8/2019, 6Co/60/2022, 6Co/69/2022, 6Co/102/2022 a 6Co/129/2022).“

50.2. „17.1 Odvolací súd zdôrazňuje, že žalobca v konaní pred súdom prvej inštancie tvrdil, že v rámci žalovaného obdobia dosahoval jeho priemerný pracovný čas 54,03 h týždenne a v rámci jednotlivých období dosahoval jeho priemerný pracovný týždenný čas za rok 2020 53,76 h, za rok 2021 54,02 h a za rok 2022 54,30 h, čo preukazoval výpismi plánu služieb z dochádzkového systému SAP za obdobie 01/2020 - 11/2022, pričom žalovaný uvedené skutkové tvrdenia a listiny žalobcu účinne nerozporoval. Zároveň odvolací súd kontrolou počtu odpracovaných hodín služobnej činnosti a služobnej pohotovosti zistil, že v žalovanom období skutočne dochádzalo k opakovanému prekročeniu maximálneho prípustného týždenného pracovného času podľa Smernice. Výkazom o služobnej činnosti žalobca preukázal, že v období od januára 2020 do novembra 2022 bolo porušované jeho právo na 48 hodinový priemerný týždenný pracovný čas vyplývajúci z článku 6 písm. b) Smernice Podľa § 13 ods. 1 Občianskeho zákonníka, fyzická osoba má právo najmä sa domáhať, aby sa upustilo od neoprávnených zásahov, aby boli odstránené následky týchto zásahov a aby jej bolo dané primerané zadosťučinenie; týmto zadosťučinením sa rozumie morálna satisfakcia; peňažná satisfakcia prichádza do úvahy tam, kde by satisfakcia podľa § 13 ods. 1 Občianskeho zákonníka sa nejavila ako postačujúca. Odvolací súd teda uvádza, že je v zhode s názorom súdu prvej inštancie, že žalobcovi ako fyzickej osobe vzniklo právo na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch. Keďže nemajetkovú ujmu nie je

možné nahradiť inak z dôvodu uplynutia času, berúc do úvahy špecifickosť zásahu do osobnosti žalobcu v dôsledku porušenia práva Únie a trvanie tohto zásahu, nie je primerané porovnanie s inými obdobnými prípadmi zásahov, ako to namietal žalovaný v podanom odvolaní. Prisúdená náhrada nemajetkovej ujmy neprevyšuje ani náhrady priznané v prípadoch zásahov do osobnosti neoprávnenou kritikou, resp. usmrtením člena rodiny a ani neprevyšuje náhrady priznané obetiam trestných činov. K námietke žalovaného o tom, že výška nemajetkovej ujmy by nemala byť vyššia ako náhrady priznané obetiam trestných činov, odvolací súd osobitne uvádza, že v predmetnej veci nejde o nárok na náhradu nemajetkovej ujmy majúci svoj základ v zák. č. 514/2003 Z. z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci, ktorý v ustanovení § 17 explicitne reflektuje na potrebu rešpektovania výšky náhrad priznávaných obetiam trestných činov, a preto je aj v tomto smere odvolacia námietka žalovaného nedôvodná (porovnaj rozhodnutie Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. I.ÚS 273/2021). Odvolací súd považuje výšku nemajetkovej ujmy primeranú k závažnosti nezákonného zásahu, spočívajúc v obmedzení žalobcu slobodne nakladať s voľným časom a organizovať sociálny a rodinný život a rovnako považuje odvolací súd výšku nemajetkovej ujmy primeranú k okolnostiam za ktorých k zásahu došlo, spočívajúc v dlhodobom časovom horizonte, v rámci ktorého dochádzalo k porušovaniu práv žalobcu.“ (Rozsudok Krajského súdu v Košiciach zo dňa 27.02.2024, sp.zn. 14Co113/2023)

50.3. „Žalobca sa žalobou domáhal zaplatenia nemajetkovej ujmy v sume 5.427,13 eur, ktorú vyčíslil ako súčet odpracovaných hodín služobnej povinnosti za obdobie od 1.3.2020 do 28.2.2023 vrátane a rozdielu peňažnej náhrady vyplácanej za určenú služobnú pohotovosť podľa § 122 ods. 1 zákona č. 315/2001 Z. z. a náhrady za nariadenú služobnú pohotovosť podľa § 122 ods. 2 písm. a) zákona č. 315/2001 Z. z., pričom v konaní pred súdom prvej inštancie výpoveďou v spojení s listinnými dôkazmi, ktoré má žalobca k dispozícii od svojho zamestnávateľa, preukázal, tak ako to vyhodnotil súd prvej inštancie, že pri takomto rozvrhnutí pracovného času, ktorý je v rozpore s právom EÚ prichádza o voľný čas, ktorý by inak mohol venovať rozvoju osobných, rodinných, priateľských vzťahov, fyzickej a psychickej relaxácii. Domáhal sa náhrady škody vo forme nemajetkovej ujmy vyčíslenej podľa počtu hodín služobnej pohotovosti, ktoré reálne odsľúžil, a ktoré mu neboli započítané do služobného času (čo je rozpor s čl. 2 ods. 1 smernice), nedomáhal sa nemajetkovej ujmy vyčíslenej za presný počet odpracovaných hodín nad limit 48 hodín týždenne.Náhrada škody spôsobená jednotlivcovi (občanovi členského štátu EÚ) porušením práva únie musí byť primeraná vzniknutej škode, aby mohla zabezpečiť skutočnú ochranu práv jednotlivca. Vnútroštátne právo členských štátov musí určiť, aby pri dodržaní zásad rovnocennosti a efektívnosti bolo stanovené, či sa náhrada škody musí poskytnúť vo forme udelenia dodatočného náhradného voľna alebo vo forme finančného odškodnenia a tiež definovať pravidlá týkajúce sa spôsobu výpočtu tejto náhrady. Právny poriadok SR tiež nemá výslovnú úpravu ohľadne práva jednotlivca na náhradu škody proti štátu spôsobenej porušením práva únie. Ani zákon č. 514/2003 Z. z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci takúto právnu úpravu neobsahuje, preto súd prvej inštancie správne ustálil, že vzhľadom na zistený skutkový stav má ujma žalobcu najbližšie k zásahu do osobnosti žalobcu (analógia podľa § 11 až 13 Občianskeho zákonníka). Žalovaného odvolacia námietka, že žalobca nepreukázal spôsobenú ujmu nie je dôvodná, pretože z vykonaného dokazovania v konaní pred súdom prvej inštancie vyplynulo, že žalobca v žalovanom období od marca 2020 do februára 2023 odpracoval celkovo 1962,06 hodín služobnej pohotovosti, ktoré mu v rozpore s čl. 2 ods. 1 smernice č. 2003/88/ES neboli započítané do pracovného času a zároveň opakovane dochádzalo u žalobcu k prekročovaniu limitu 48-hodinového týždenného služobného odpracovaného času.“ (Rozsudok Krajského súdu v Banskej Bystrici, sp.zn. 15Co/161/2023 zo dňa 31.01.2024)

50.4. „Žalobca v dôsledku takého rozvrhu pracovného času, ktorý bol v rozpore s právom EÚ, prišiel o veľký počet hodín voľného času, ktorý by inak venoval rozvíjaniu osobných, rodinných, priateľských vzťahov i fyzickej a psychickej relaxácii. Nerešpektovaním čl. 6 písm. b) Smernice 2003/88/ES pri rozvrhovaní pracovného času žalobcu došlo k zásahu do práv žalobcu na vedenie súkromného, rodinného života i do práva na ochranu jeho zdravia, za ktorý zásah mu patrí nárok na primerané odškodnenie. Vzhľadom na formu zásahu, ktorá sa považuje v zmysle judikatúry Súdneho dvora EÚ za závažný zásah do práv, keď ide o nevratný stav straty niekoľkých stoviek hodín voľného času a času potrebného na regeneráciu pracovných síl, len samotné konštatovanie porušenia práva nie je dostatočným zadostučiniením, a práve peňažná náhrada predstavuje spôsobilé odškodnenie takto vzniknutej ujmy. Peňažná náhrada by mala byť taká vysoká, aby mohla splniť úlohu odškodňovaciu, nielen symbolickú, na druhej strane však nemôže byť táto náhrada ani neprimerane vysoká. Pokiaľ

súd prvej inštancie rozsah peňažnej náhrady vo výške 2.000,- eur odvodil od charakteru zásahu, jeho trvania, následkoch na živote žalobcu, nemožno týmto jeho úvahám vytknúť žiadne nedostatky. Svoje rozhodnutie založil na právom predvídaných okolnostiach, prihliadajúc podľa povahy vecí k porovnateľným kritériám, a ním stanovený rozsah nemajetkovej ujmy spĺňa podmienku primeranosti. Rozhodnutie je konzistentné aj s výškou náhrad priznaných v obdobných súdnych sporoch (porovnaj napr. rozhodnutia Krajského súdu v Košiciach sp.zn. 9CoPr/1/2019, 6CoPr/2/2019, 3CoPr/229/2019, 6Co/244/2019 a 1CoPr/8/2019, 6Co/89/2022, 6Co/60/2022 a 6Co/35/2022).“ (Rozsudok Krajského súdu v Košiciach, sp.zn. 6Co/113/2023 zo dňa 17.10.2023)

50.5. „Polemika žalovanej v podanom odvolaní, keď uvádza, že otáznym zostáva akú činnosť by chcel žalobca vykonávať v čase služobnej pohotovosti kedy musí byť prítomný na pracovisku, keď tento čas pripadá na nočné hodiny, ktoré každá fyzická osoba využíva na spanie a je objektívne (takmer) vylúčené, aby sa tento čas mohol využívať nejakou inou zmysluplnou činnosťou, prípadne ho plnohodnotne tráviť s rodinou, neobstojí. Námietka, že pokiaľ nie je nariadený služobný zákrok, žalobca môže odpočívať alebo sa venovať inej činnosti, s poukazom na to, že pri nariadenej služobnej pohotovosti je v mieste vykonávania štátnej služby určený resp. vymedzený priestor na odpočinok, čo znamená, že zamestnávateľ vytvára podmienky na oddych zamestnanca a v čase služobnej pohotovosti sa preto od žalobcu nevyžaduje aktívna činnosť, a teda mimo času skutočného výkonu práce môže žalobca odpočívať alebo sa venovať inej činnosti, rovnako neobstojí, a to z dôvodu, že žalobca vykonáva službu na mieste určenom zamestnávateľom, musí tam byť fyzicky prítomný a bez ohľadu na to, že nemusí byť „aktívny“ počas celej dĺžky trvania služobnej pohotovosti a že má vytvorené podmienky na oddych, resp. spánok, musí byť plne k dispozícii a pripravený okamžite plniť svoje povinnosti, nenachádza sa, a teda je oddelený od svojho vlastného sociálneho, súkromného prostredia, rodinných a spoločenských väzieb a jeho možnosť organizovať si svoj súkromný čas a program, venovať sa svojim vlastným potrebám je z týchto dôvodov fakticky vylúčená. Práva žalobcu vyplývajúce zo Smernice 2003/88/ES neboli štátom dodržiavané, pričom zároveň bolo pomerne dlhé obdobie porušované právo žalobcu na odpočinok, a to aj napriek tej skutočnosti, že žalobca v spoločnosti plní zodpovedné úlohy, a preto bolo dôležité, aby mal možnosť si po práci náležite odpočinúť. Z týchto dôvodov preto odvolací súd považuje nárok žalobcu za dôvodný a prisúdenú náhradu nemajetkovej ujmy za primeranú, pričom k porušeniu práv žalobcu dochádzalo práve výkonom služobnej pohotovosti.“ (Rozsudok Krajského súdu v Banskej Bystrici, sp.zn. 12Co/59/2022 zo dňa 11.10.2023)

50.6. „Nerešpektovaním čl. 6 písm. b) Smernice 2003/88/ES pri rozvrhovaní pracovného času žalobcu, došlo k zásahu do práv žalobcu na vedenie súkromného, rodinného života i do práva na ochranu jeho zdravia, za ktorý zásah mu patrí nárok na primerané odškodnenie. Vzhľadom na formu zásahu, ktorá sa považuje v zmysle judikatúry Súdneho dvora za závažný zásah do práv, keď ide o nevratný stav straty niekoľkých stoviek hodín voľného času a času potrebného na regeneráciu pracovných síl, len samotné konštatovanie porušenia práva nie je dostatočným zadostučinením, a práve peňažná náhrada predstavuje spôsobilé odškodnenie takto vznikutej ujmy. Pokiaľ súd prvej inštancie rozsah peňažnej náhrady stanovil vo výške 2.750,- eur, svoje rozhodnutie založil na právom predvídaných okolnostiach prihliadajúc podľa povahy vecí k porovnateľným kritériám, a stanovený rozsah nemajetkovej ujmy spĺňa podmienku primeranosti. Rozhodnutie je konzistentné aj s výškou náhrad priznaných v obdobných súdnych sporoch (porovnaj napr. rozhodnutia Krajského súdu v Košiciach sp. zn. 9CoPr/1/2019, 6CoPr/2/2019, 3CoPr/229/2019, 1CoPr/8/2019). (Rozsudok Krajského súdu v Košiciach, sp.zn. 2Co/152/2022 zo dňa 17.8.2023)

50.7. „Aj súd prvej inštancie vo svojom rozhodnutí poukázal na iné rozhodnutia iných všeobecných súdov v konaniach o náhradu škody začatých žalobcami ako príslušníkmi Hasičského a záchranného zboru proti žalovanej z totožných dôvodov, ktoré riešili námietky žalovanej predložené žalovanou aj v tomto konaní. Aj v týchto iných sporoch bola žalobcom priznaná náhrada nemajetkovej ujmy z dôvodu nesprávnej transpozície smernice umožňujúcej vyžadovať od príslušníkov Hasičského a záchranného zboru výkon štátnej služby nad smernicou stanovený maximálny týždenný pracovný čas 48 hodín, a všetky námietky žalovanej boli posúdené ako nedôvodné. Preto aj odvolací súd poukazuje na rozhodnutia Krajského súdu v Košiciach sp. zn. 2Co/1/2020 zo dňa 19.11.2020, sp. zn. 2Co/54/2020 z 3.12.2020 a tiež rozhodnutia Krajského súdu v Banskej Bystrici sp. zn. 15Co/86/2022 zo dňa 10.5.2023, sp. zn. 16Co/36/2022 zo dňa 23.3.2023.“ (Rozsudok Krajského súdu v Prešove sp.zn. 10Co/15/2023 zo dňa 10.08.2023)

50.8. „Žalobca v dôsledku takého rozvrhu pracovného času, ktorý bol v rozpore s právom Únie, prišiel o voľný čas, ktorý by inak venoval rozvíjaniu osobných, rodinných, priateľských vzťahov i fyzickej a psychickej relaxácii. V danej veci žalobcom predložené dôkazy o počte ním odpracovaných hodín nad limit stanovený normami Únie neboli v konaní relevantne spochybnené, preto z nich súd prvej inštancie správne vychádzal (§151ods.1, § 185 ods. 2 veta za bodkočiarkou, § 186 ods. 2 CSP) a nemal žiadny zákonný dôvod ich podrobovať akémukoľvek preskúmvaniu. Správne uzavrel, že nerešpektovaním čl. 6 písm. b) Smernice 2003/88/ES pri rozvrhovaní pracovného času žalobcu, došlo k zásahu do práv žalobcu na vedenie súkromného, rodinného života i do práva na ochranu jeho zdravia, za ktorý zásah mu patrí nárok na primerané odškodnenie. Vzhľadom na formu zásahu, ktorá sa považuje v zmysle judikatúry Súdneho dvora za závažný zásah do práv, keď ide o nevratný stav straty niekoľkých stoviek hodín voľného času a času potrebného na regeneráciu pracovných síl, len samotné konštatovanie porušenia práva nie je dostatočným zadostučinením, a práve peňažná náhrada predstavuje spôsobilé odškodnenie takto vznikutej ujmy. Peňažná náhrada by mala byť taká vysoká, aby mohla splniť úlohu odškodňovacia, nielen symbolickú, na druhej strane však nemôže byť táto náhrada neprimeraného rozsahu.“ (Rozsudok Krajského súdu v Košiciach, sp.zn. 9Co/66/2022 zo dňa 13.4.2023)

50.9. Na jednej strane okresný súd prijal záver, že neprimerane dlhý čas v práci a strata odpočinku v posudzovanom období súvisia s porušením smernice a nie s hodinami odslúženými v rámci limitu maximálneho priemerného týždenného pracovného času. Na druhej strane prepočítaním výšky peňažného zadostučinenia reagoval na obranu žalovaného, ktorý tvrdil, že nie všetky hodiny odpracovanej pohotovosti sú hodinami nad maximálny limit pracovného času. Základom sporu však nie je vzťah žalobcu a žalovaného zamestnávateľa, ale vzťah zodpovednosti žalovaného za nemajetkovú ujmu, ktorá vznikla v dôsledku nesprávnej transpozície smernice o 48 hodinovom pracovnom čase. Práve táto skutočnosť je príčinou, pre ktorú zamestnávateľ žalobcu, vykladá zákon č. 315/2001 Z. z. o Hasičskom a záchrannom zbore v neprospech žalobcu tak, že odslúžená služobná pohotovosť nie je vykazovaná ako odpracovaný čas. Preto z hľadiska formálne vykazovaného počtu odpracovaných hodín nedochádza k prekročeniu 48 hodinového týždenného pracovného času a služobná pohotovosť sa síce započítava do štátnej služby, ale nie je započítaná do služobného pracovného času. 26.3. Ďalším, nie menej vážnym dôsledkom toho, že hodiny pohotovosti nie sú zarátané do pracovného fondu hasiča je aj skutočnosť, že odpracovaný čas nemá vplyv na výšku dôchodku. Pokiaľ platí, že od mzdy žalobcu závisí výška jeho dôchodku a okresný súd posudzoval nemajetkovú ujmu žalobcu za jednotlivé mesiace ako dôsledok zodpovednosti štátu za nesprávnu transpozíciu smernice, potom strata odpočinku a v dôsledku toho aj vplyv na zdravotný stav žalobcu, nesporne súvisia aj so sociálnymi istotami. Pre posúdenie veci nie je rozhodujúci prepočet hodín pracovného času, ako urobil okresný súd ale to, že v dôsledku nesprávneho transponovania smernice o 48 hodinovom pracovnom čase žalobca po celé žalované obdobie znášal nemajetkovú ujmu. 27. Primerané finančné odškodnenie zodpovedalo odmene, ktorú žalobcovi priznáva zákon č. 315/2001 Z. z. pri nariadenej služobnej pohotovosti, t. j. mimo určenej služobnej pohotovosti. Vyčíslenie náhrady vo väzbe na cenu práce v danom mieste a čase je priliehavé vzhľadom na charakteru ujmy a k následkom na osobe a v osobnom živote žalobcu. Z uvedeného dôvodu odvolací súd rozsudok okresného súdu zmenil tak, že žalovanému uložil povinnosť zaplatiť žalobcovi sumu 4.965,- eur do troch dní.“ (Rozsudok Krajského súdu v Banskej Bystrici sp.zn. 16Co/11/2022 zo dňa 22.2.2023)

50.10. „14.2 ...Námietka, že pokiaľ nie je nariadený služobný zákrok, žalobca môže odpočívať alebo sa venovať inej činnosti, s poukazom na to, že pri nariadenej služobnej pohotovosti je v mieste vykonávania štátnej služby určený resp. vymedzený priestor na odpočinok, čo znamená, že zamestnávateľ vytvára podmienky na oddych zamestnanca a v čase služobnej pohotovosti sa preto od žalobcu nevyžaduje aktívna činnosť, a teda mimo času skutočného výkonu práce môže žalobca odpočívať alebo sa venovať inej činnosti, rovnako neobstojí, a to z dôvodu, že žalobca vykonáva službu na mieste určenom zamestnávateľom, musí tam byť fyzicky prítomný a bez ohľadu na to, že nemusí byť „aktívny“ počas celej dĺžky trvania služobnej pohotovosti a že má vytvorené podmienky na oddych, resp. spánok, musí byť plne k dispozícii a pripravený okamžite plniť svoje povinnosti, nenachádza sa, a teda je oddelený od svojho vlastného sociálneho, súkromného prostredia, rodinných a spoločenských väzieb a jeho možnosť organizovať si svoj súkromný čas a program, venovať sa svojim vlastným potrebám je z týchto dôvodov fakticky vylúčená. Práva žalobcu vyplývajúce zo Smernice 2003/88/ES neboli štátom dodržiavané, pričom zároveň bolo pomerne dlhé obdobie porušované právo žalobcu na odpočinok, a to aj napriek tej skutočnosti, že žalobca v spoločnosti plní zodpovedné úlohy, a preto bolo dôležité, aby mal možnosť si po práci náležite odpočinúť. Z týchto dôvodov preto odvolací súd považuje nárok žalobcu za dôvodný

a prisúdenú náhradu nemajetkovej ujmy za primeranú, pričom k porušeniu práv žalobcu dochádzalo práve výkonom služobnej pohotovosti. Keďže nemajetkovú ujmu nie je možné nahradiť inak z dôvodu uplynutia času, berúc do úvahy špecifickosť zásahu do osobnosti žalobcu v dôsledku porušenia práva Únie a trvanie tohto zásahu, nie je primerané porovnanie s inými obdobnými prípadmi zásahov, ako to namietal žalovaný v podanom odvolaní. Prisúdená náhrada nemajetkovej ujmy neprevyšuje ani náhrady priznané v prípadoch zásahov do osobnosti neoprávnenou kritikou, resp. usmrtením člena rodiny alebo obetiam trestných činov.“ (Rozsudok Krajského súdu v Banskej Bystrici, sp.zn. 14Co/2/2023 zo dňa 13.2.2023)

50.11. „Nemajetkovú ujmu nie je ani podľa názoru odvolacieho súdu možné nahradiť inak z dôvodu, že uplynutý čas žalobcovi vrátiť možné nie je a nemôže ho stráviť inak. Vzhľadom na špecifickosť zásahu do osobnosti žalobcu v dôsledku porušenia práva Únie a trvanie zásahu nie je dobre možné porovnanie s inými obdobnými prípadmi zásahov ako to namietal žalovaný v podanom odvolaní (v prípade zásahov do osobnosti neoprávnenou kritikou, resp. usmrtením člena rodiny ide o rozdielne skutkové okolnosti). Prisúdená náhrada nemajetkovej ujmy neprevyšuje ani náhrady priznávajúce v týchto prípadoch, resp. obetiam trestných činov. Neobstojí ani argumentácia žalovaného, že nemôže byť stranou sporu o ochranu osobnosti, pretože ustanovenia o ochrane osobnosti boli aplikované len na základe analógie ako podklad pre určenie výšky nemajetkovej ujmy žalobcu, kým predpoklady zodpovednosti žalovaného za spôsobenú škodu (nemajetkovú ujmu) boli aplikované na základe judikatúry SD EÚ.“ (Rozsudok Krajského súdu v Banskej Bystrici, sp.zn. 17Co/82/2022 zo dňa 13.12.2022)

50.12. „Právo na odpočinok u žalobcu bolo niekoľko rokov porušované, pričom žalobca plní v spoločnosti veľmi zodpovedné úlohy, ktoré neraz vyžadujú aj nasadenie vlastného života, že je o to viac dôležité, aby mal možnosť si po práci aj odpočinúť, venovať sa svojim záľubám, rodine, resp. aj vykonávaniu aktivít, ktoré priamo, či nepriamo súvisia s výkonom jeho povolania. Jeho pracovná pozícia je vysoko zodpovedná, riziková, náročná a nenahraditeľná. Vzhľadom na odpracované hodiny nad týždenný limit dovolený právom Európskej únie za obdobie od februára 2014 do februára 2017 výška priznanej nemajetkovej ujmy 1.500,- eur s tým súvisiaca nie je neprimeraná (aj vzhľadom už na predchádzajúcu úvahu). Práca žalobcu ako hasiča je nielen náročná, riziková, nezameniteľná a veľmi dôležitá. Preto je potrebné zabezpečiť, aby žalobca ako hasič mal dostatok času na odpočinok, regeneráciu, súkromie, rodinný život.“ (Rozsudok Krajského súdu v Prešove, sp.zn. 14Co/7/2022 zo dňa 12.10.2022)

50.13. „Žalobca v dôsledku takého rozvrhu pracovného času, ktorý bol v rozpore s právom EÚ, prišiel o 1633,85 hodín voľného času, ktorý by inak venoval rozvíjaniu osobných, rodinných, priateľských vzťahov i fyzickej a psychickej relaxácii. Nerešpektovaním čl. 6 písm. b) Smernice 2003/88/ES pri rozvrhovaní pracovného času žalobcu došlo k zásahu do práv žalobcu na vedenie súkromného, rodinného života i do práva na ochranu jeho zdravia, za ktorý zásah mu patrí nárok na primerané odškodnenie. Vzhľadom na formu zásahu, ktorá sa považuje v zmysle judikatúry Súdneho dvora EÚ za závažný zásah do práv, keď ide o nevratný stav straty niekoľkých stoviek hodín voľného času a času potrebného na regeneráciu pracovných síl, len samotné konštatovanie porušenia práva nie je dostatočným zadosťučinením, a práve peňažná náhrada predstavuje spôsobilé odškodnenie takto vzniknutej ujmy. Peňažná náhrada by mala byť taká vysoká, aby mohla splniť úlohu odškodňovacia, nielen symbolickú, na druhej strane však nemôže byť táto náhrada ani neprimerane vysoká. Pokiaľ súd prvej inštancie rozsah peňažnej náhrady vo výške 2.500,- eur odvodil od charakteru zásahu, jeho trvania, následkoch na živote žalobcu, nemožno týmto jeho úvahám vytknúť žiadne nedostatky. Svoje rozhodnutie založil na právom predvídaných okolnostiach, prihliadajúc podľa povahy veci k porovnateľným kritériám, a ním stanovený rozsah nemajetkovej ujmy spĺňa podmienku primeranosti. Rozhodnutie je konzistentné aj s výškou náhrad priznaných v obdobných súdnych sporoch (porovnaj napr. rozhodnutia Krajského súdu v Košiciach sp. zn. 9CoPr/1/2019, 6CoPr/2/2019, 3CoPr/229/2019, 6Co/244/2019, 1CoPr/8/2019 a 6Co/60/2022, 6Co/69/2022).“ (Rozsudok Krajského súdu v Košiciach, sp.zn. 6Co/129/2022 zo dňa 10.10.2022)

50.14. „Je predovšetkým potrebné prihliadnuť na to, že právo na odpočinok u žalobcu je permanentne niekoľko rokov porušované, že žalobca plní v spoločnosti veľmi zodpovedné úlohy, ktoré neraz vyžadujú aj nasadenie vlastného života, že je o to viac dôležité, aby mal možnosť si po práci aj odpočinúť, venovať sa svojim záľubám, rodine, resp. aj vykonávaniu aktivít, ktoré priamo, či nepriamo súvisia s výkonom jeho povolania. Jeho pracovná pozícia je vysoko zodpovedná, riziková, náročná a nenahraditeľná. Odpracované hodiny nad týždenný limit dovolený právom EÚ za obdobie 02/2014-02/2017 hodín (špecifikované v odôvodnení rozsudku) 429,97 týždenne a výška priznanej nemajetkovej ujmy 2.089,60

eur a s tým súvisiaca náhrada nie je neprimeraná, vzhľadom už na predchádzajúcu úvahu. Práca žalobcu ako hasiča je nielen náročná, riziková, nezameniteľná a veľmi dôležitá, nakoľko v súčasnosti okrem požiarov zasahujú hasiči aj pri dopravných nehodách, hromadných haváriách, živelných pohromách, úniku nebezpečných, rádioaktívnych látok, množstve rôznych technických zásahov a rôznych záchranných prácach, pričom nezanedbateľná je aj ich osvetová činnosť ohľadom poučenia obyvateľstva a kontroly požiarneho zabezpečenia budov. O to viac sa javí potreba, aby žalobca ako hasič mal dostatok času na odpočinok, regeneráciu, súkromie, rodinný život, a keďže porušením práva Únie bolo žalobcovi do tejto sféry zasiahnuté. 51. Odvolací súd požadovanú výšku peňažnej náhrady považuje za minimálne primeranú. Vzhľadom na špecifickosť uplatňovaného nároku, spôsob výpočtu nemajetkovej ujmy, aj s prihliadnutím na skutočnosť, že predstavuje vyčíslenie ujmy v sume 2089,60 eur za 429,97 hodín týždenne služobnej pohotovosti, ktorá nebola žalobcovi započítaná do fondu pracovného času, t.j. času, ktorý nestrávil odpočinkom, nevenoval sa svojím záľubám, rodine, resp. aj vykonávaniu aktivít, ktoré priamo, či nepriamo súvisia s výkonom jeho povolania, nemožno považovať za nesprávny. Súd totiž pri posudzovaní tejto výšky je viazaný právnym predpisom len v tom, že má posúdiť primeranosť uplatňovanej výšky ujme, ktorú v dôsledku nesprávnej implementácie normy Európskej únie utrpel. T.j., spôsob určenia je na úvahe súdu a táto úvaha nie je podľa záveru odvolacieho súdu neprimeraná.“ (Rozsudok Krajského súdu v Košiciach, sp.zn. 9CoCsp/4/2020 zo dňa 4.5.2021)

50.15. „V okolnostiach prejednávanej veci žalobca v roku 2013 odpracoval 285,04 hodín služobnej pohotovosti nezapočítaných do fondu pracovného času, v roku 2014 odpracoval 736,11 hodín nezapočítaných do fondu pracovného času, v roku 2015 odpracoval 679,50 hodín nezapočítaných do fondu pracovného času, v roku 2016 odpracoval 363,78 hodín nezapočítaných do fondu pracovného času. Spolu počet hodín služobnej pohotovosti nezapočítaných do fondu pracovného času predstavuje 2064,43 hodín. Vychádzajúc z vyššie uvedeného žalobca odpracoval 2064,43 hodín nad týždenný limit dovolený právom Únie vykonávaní služobnej pohotovosti na pracovisku. Možno tak ustáliť, že došlo k zásahu do práv žalobcu na vedenie súkromného, rodinného života i do práva na ochranu jeho zdravia, za ktorý zásah mu patrí nárok na primerané odškodnenie. Vzhľadom na formu zásahu, keď ide o nevratný stav straty niekoľkých stoviek hodín voľného času, len samotné konštatovanie porušenia práva nie je dostatočným zadosťučinením, a peňažná náhrada predstavuje spôsobilé odškodnenie takto vzniknutej ujmy. Žalobca nepožadoval poskytnutie dodatočného náhradného voľna, preto nebolo možné rozhodovať o takomto nároku vzhľadom na zásadu „non ultra petití.“ (Rozsudok Krajského súdu v Košiciach, sp.zn. 5CoPr/3/2020 zo dňa 18.03.2021)

50.16. „Odvolací súd nepovažuje za dôvodné ani výhrady odvolateľa k spôsobu, akým súd prvej inštancie zdôvodnil svoje závery o forme a rozsahu odškodnenia nemajetkovej ujmy. Svoje úvahy v týchto otázkach súd prvej inštancie podrobne vysvetlil v bodoch 70 až 75 odôvodnenia napadnutého rozsudku, pričom v kontexte odvolacej argumentácie žalovaného možno v tejto súvislosti konštatovať, že zdôvodnil, aká ujma žalobcovi vznikla a prečo ju považoval za vážnu (viď. body 74 a 75 odôvodnenia napadnutého rozsudku) a ozrejmil tiež dôvody, na podklade ktorých dospel k záveru o primeranosti výšky priznaného peňažného odškodnenia (viď bod 75 odôvodnenia napadnutého rozsudku). Odvolací súd má v zhode s názorom prvoinštančného súdu za to, že všeobecné okolnosti, za ktorých k porušeniu práva Európskej únie došlo, ktoré aj ESD v rozhodnutí vo veci C-429/09 Fuß považoval za vážne, zakladajú v spojitosti s objektom zásahu (vnútorné prežívanie dôsledkov nerešpektovania limitu pracovného času žalobcom), intenzitou porušenia (prekračovanie limitu pravidelne viac ako 10 hodín týždenne) a jeho trvanie (len v posudzovanom období viac ako 3 roky), potrebu odškodniť tým vzniknutú ujmu peňažnou náhradou. Súd prvej inštancie správne posudzoval výšku priznanej nemajetkovej ujmy tiež v kontexte hierarchii iných osobnostných hodnôt a jeho predstava o primeranosti odškodnenia je konzistentná s výškou náhrad, ktoré súdy priznali v obdobných (kolegovia žalobcu) veciach (por. napr. rozhodnutia Krajského súdu v Košiciach sp. zn. 11CoPr/1/2020, 11CoPr/4/2019, 3CoPr/229/2019, sp. zn. 9CoPr/1/2019, 6CoPr/2/2019).“ (Rozsudok Krajského súdu v Košiciach, sp.zn. 11Co/222/2020 zo dňa 16.12.2020)

50.17. „S poukazom na splnenie všetkých podmienok pre zodpovednosť štátu za porušenie práva Európskej únie spočívajúceho v prekračovaní maximálneho priemerného týždenného pracovného času súd prvej inštancie žalobe vyhovel v časti týkajúcej sa zaplatenia peňažnej náhrady vo výške 243,98 eur pozostávajúcej z odškodnenia vo výške 125,66 eur (žalobca odpracoval v prvom polroku roka 2015 o 67:01 hodín viac ako je maximálny povolený limit pracovného času) a odškodnenia vo výške 118,32 eur (žalobca odpracoval v období január a február 2017 o 59:04 hodín viac ako je maximálny povolený

limit pracovného času). V prevyšujúcej časti súd žalobu zamietol. 34. Odvolací súd vyhodnotil ako nedôvodnú odvolaciu námietku žalobcu vzťahujúcu sa k neprimerane nízkej priznanej nemajetkovej ujme. Napriek tomu, že súd prvej inštancie zvolil pomerne zložitý spôsob jej výpočtu, úvaha týmto smerom nie je v rozpore so zákonom ako aj s princípmi racionality. Nie je bez právneho významu skutočnosť, aký dlhý čas boli žalobcovi upreté jeho práva na súkromný život, čo súd prvej inštancie podrobne rozviedol.“ (Rozsudok Krajského súdu v Prešove, sp.zn. 15Co/6/2020 zo dňa 16.11.2020)

50.18. „Odvolací súd požadovanú výšku peňažnej náhrady považuje za minimálne primeranú. Vzhľadom na špecifickosť uplatňovaného nároku, spôsob výpočtu nemajetkovej ujmy, aj s prihliadnutím na skutočnosť, že predstavuje vyčíslenie ujmy v sume 3.631,14 eur za 2.098,05 hodín služobnej pohotovosti (1,73 eur za jednu hodinu), ktorá nebola žalobcovi započítaná do fondu pracovného času, t. j. času, ktorý nestrávil odpočinkom, nevenoval sa svojím záľubám, rodine, resp. aj vykonávaniu aktivít, ktoré priamo, či nepriamo súvisia s výkonom jeho povolania, nemožno považovať za nesprávny. Súd totiž pri posudzovaní tejto výšky je viazaný právnym predpisom len v tom, že má posúdiť primeranosť uplatňovanej výšky ujmy, ktorú v dôsledku nesprávnej implementácie normy Európskej únie utrpel. T.j., spôsob určenia je na úvahu súdu a táto úvaha nie je podľa záveru odvolacieho súdu neprimeraná.“ (Rozsudok Krajského súdu v Košiciach, sp.zn. 9CoPr/1/2019 zo dňa 12.5.2020)

50.19. Podobné závery k priznaniu nárokov podobných ako v tejto veci boli prijaté senátom tunajšieho odvolacieho súdu v konaniach pod sp. zn. 14Co/5/2024, 14Co/6/2024, 11Co/11/2024, 1Co/13/2024.

51. Aj cez prizmu uvedených právoplatných záverov všeobecných súdov Slovenskej republiky nemal odvolací súd v predmetnej veci dôvod na relevantné pochybnosti o opodstatnenosti svojich záverov týkajúcich sa základu i výšky nároku, akú žalobcovi priznal súd prvej inštancie odvolaním napadnutým rozsahom.

52. V súvislosti s odvolacou námietkou žalovaného vo vzťahu k trovám konania je potrebné poukázať na to, že žalobca bol v konaní pred súdom prvej inštancie úspešný, preto mu súd podľa § 255 ods. 1 CSP priznal náhradu trov konania. V zmysle uznesenia Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 24.5.2022 č. k. II.ÚS/233/2022-18 pokiaľ príslušný súd skonštatuje zásah do osobnostných práv, má žalobca plný úspech v spore, teda patrí mu plný nárok na náhradu trov konania v zmysle uplatnenia zásady úspechu. Z tohto hľadiska je irelevantné, či a prípadne v akej výške bola priznaná nemajetková ujma v peniazoch. V sporovom konaní je kritérium procesného úspechu prvoradým kritériom posudzovania náhrady trov, čomu zodpovedá aj systematické začlenenie ustanovenia § 255 CSP. Podľa tohto kritéria môže súd priznať náhradu trov konania v plnej výške aj vtedy, ak súd priznal nárok úspešnej strane, nie však v požadovanej výške. Ide o prípady, keď výška nároku závisí od úvahy súdu.

53. Do pozornosti odvolací súd dáva, že aj Ústavný súd Slovenskej republiky v náleze č. k. II.ÚS/225/2020 z 27. augusta 2020, zverejnenom Zbierke nálezov a uznesení Ústavného súdu Slovenskej republiky pod č. 31/2020 konštatoval cit.: „V týchto prípadoch však žalobcu, ktorému bola priznaná aspoň časť žalobou uplatneného nároku, nemožno považovať za procesne neúspešného a ad absurdum ho zaťažiť procesnou zodpovednosťou za predvídanie „presného“ výsledku konania. Pri rozhodovaní o náhrade trov konania je potrebné rozlíšiť, čo je základné a čo sprevádzajúce. Za základné sa považuje rozhodnutie, že do žalobcovho práva bolo zasiahnuté, výška ujmy je potom druhotná a nadväzujúca.“

54. Z uvedených dôvodov odvolací súd rozsudok vo vyhovujúcej časti, t.j. vo výroku I. a vo výroku III. o trovách konania v zmysle ust. § 387 ods. 1 CSP potvrdil ako vecne správny, s odôvodnením rozhodnutia súdom prvej inštancie sa stotožňuje a tak, ako je už uvedené vyššie s poukazom na ustanovenie § 387 ods. 2 CSP na neho odkazuje. Odvolací súd sa pritom neodchýlil od praxe akú pri rozhodovaní o obdobných nárokoch zvolili iné odvolacie súdy, či aj iný senát tunajšieho súdu.

55. O trovách odvolacieho konania odvolací súd rozhodol podľa § 396 ods. 1 v spojení s § 255 ods. 1 CSP a úspešnému žalobcovi priznal náhradu trov odvolacieho konania v celom rozsahu.

56. Rozhodnutie prijal senát odvolacieho súdu pomerom hlasov 3 : 0 (§ 393 ods. 2 posledná veta CSP a § 3 ods. 9 zák. č. 757/2004 Z.z. v znení neskorších predpisov).

Poučenie:

Proti tomuto rozsudku nie je prípustné odvolanie.

Proti rozhodnutiu odvolacieho súdu je prípustné dovolanie, ak to zákon pripúšťa (§ 419 CSP) v lehote dvoch mesiacov od doručenia rozhodnutia odvolacieho súdu oprávnenému subjektu na súde, ktorý rozhodoval v prvej inštancii. Ak bolo vydané opravné uznesenie, lehota plynie znovu od doručenia opravného uznesenia len v rozsahu vykonanej opravy (§ 427 ods. 1 CSP).

Dovolateľ má právo zvoliť si advokáta a možnosť obrátiť sa na Centrum právnej pomoci (§ 160 ods. 2 CSP).

Podanie vo veci samej urobené v elektronickej podobe bez autorizácie podľa osobitného predpisu treba dodatočne doručiť v listinnej podobe alebo v elektronickej podobe autorizované podľa osobitného predpisu; ak sa dodatočne nedoručí súdu do desiatich dní, na podanie sa neprihliada. Súd na dodatočné doručenie podania nevyzýva (§ 125 ods. 2 CSP).

Dovolateľ musí byť s výnimkou prípadov podľa § 429 ods. 2 v dovolacom konaní zastúpený advokátom.

Dovolanie a iné podania dovolateľa musia byť spísané advokátom (§ 429 ods. 1 CSP).

V dovolaní sa popri všeobecných náležitostiach podania uvedie, proti ktorému rozhodnutiu smeruje, v akom rozsahu sa toto rozhodnutie napáda, z akých dôvodov sa rozhodnutie považuje za nesprávne (dovolacie dôvody) a čoho sa dovolateľ domáha (dovolací návrh) (§ 428 CSP).